

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Parazitní výrazy v mluvených projevech vysokoškolských studentů
Parasitic expressions in the spoken utterances of university students

Tereza Elizabeth Lausmanová

Vedoucí práce: PhDr. Jana Vlčková, Ph.D.

Studijní program: Český jazyk se zaměřením na vzdělávání

2025

Odevzdáním této bakalářské práce na téma *Parazitní výrazy v mluvených projevech vysokoškolských studentů* potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Prohlašuji, že jsem při její tvorbě nepoužila nástrojů umělé inteligence jiným způsobem, než je uvedeno ve vyjádření, které je součástí textu práce. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha 10. 4. 2025

Ráda bych poděkovala paní PhDr. Janě Vlčkové, Ph.D. za odborné vedení mé bakalářské práce, cenné rady a postřehy, stejně jako za vstřícný přístup, který mi velmi pomohl při jejím zpracování.

Dále bych chtěla poděkovat všem studentům, kteří se mnou absolvovali rozhovory a poskytli mi souhlas s využitím jejich poslechů i přepisů. Bez jejich ochoty a spolupráce by tato práce nemohla vzniknout

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou parazitních výrazů v mluvených projevech vysokoškolských studentů. Parazitní výrazy, tedy slova či zvuky bez významové hodnoty, které mluvčí používá nevědomky nebo jako pauzy k přemýšlení, jsou přirozenou součástí mluveného jazyka, avšak v určitých situacích mohou negativně ovlivňovat srozumitelnost a plynulost projevu. Cílem práce bylo identifikovat nejčastější parazitní výrazy mezi vysokoškolskými studenty, analyzovat jejich frekvenci a zjistit, zda existují rozdíly mezi studenty českého jazyka a studenty jiných oborů.

Výzkum byl realizován pomocí tří metod: dotazníkového šetření, analýzy nahraných projevů a polostrukturovaných rozhovorů. Dotazník zjišťoval subjektivní postoje studentů k parazitním výrazům, jejich vnímání tohoto jevu i povědomí o vlastním používání výplňkových slov. Analýza nahrávek umožnila vyhodnocení frekvence jednotlivých výrazů v různých typech mluvených projevů. Rozhovory poskytly hlubší vhled do individuálních jazykových návyků a faktorů ovlivňujících spontánní řeč.

Z výsledků vyplynulo, že parazitní výrazy jsou běžnou součástí mluvené komunikace všech studentů bez ohledu na obor studia. Nejčastěji používanými výrazy byly hezitační zvuky, slovo „vlastně“ v připravených projevech a „jako“ v nepřipravených projevech. Porovnání mezi studenty českého jazyka a jiných oborů ukázalo, že i když češtináři vykazovali větší povědomí o problematice, jejich vlastní projevy nebyly výrazně odlišné od studentů jiných oborů.

Tato práce přispívá k hlubšímu porozumění úlohy parazitních výrazů v akademickém prostředí a může sloužit jako východisko pro další výzkum zaměřený na faktory ovlivňující mluvený projev, například stres nebo komunikační kontext.

KLÍČOVÁ SLOVA

Hezitační zvuky, jazyková analýza, mluvený projev, parazitní výrazy, slovní vata

ABSTRACT

This bachelor's thesis deals with the issue of filler words in the spoken discourse of university students. Filler words, i.e., words or sounds without semantic value that a speaker uses unconsciously or as thinking pauses, are a natural part of spoken language. However, in certain situations, they can negatively affect the clarity and fluency of speech. The aim of this work was to identify the most common filler words among university students, analyze their frequency, and determine whether there are differences between students of Czech language and students of other fields of study.

The research was conducted using three methods: a questionnaire survey, the analysis of recorded speeches, and semi-structured interviews. The questionnaire investigated students' subjective attitudes towards filler words, their perception of this phenomenon, and their awareness of their own use of filler words. The analysis of recordings allowed for the evaluation of the frequency of individual expressions in various types of spoken discourse. The interviews provided a deeper insight into individual language habits and factors influencing spontaneous speech.

The results showed that filler words are a common part of the spoken communication of all students, regardless of their field of study. The most frequently used expressions were hesitation sounds, the word "vlastně" (actually/in fact) in prepared speeches, and "jako" (like) in unprepared speeches. A comparison between students of Czech language and other fields revealed that although Czech language students showed greater awareness of the issue, their own speech was not significantly different from that of students in other fields.

This work contributes to a deeper understanding of the role of filler words in the academic environment and can serve as a starting point for further research focused on factors influencing spoken discourse, such as stress or communication context.

KEY WORDS

Filler words, hesitation sounds, language analysis, spoken communication, verbal clutter

Obsah

Úvod.....	8
I. Teoretická část.....	10
1.1 Charakteristika komunikačních situací	10
1.1.1 Dělení komunikace.....	10
1.1.2 Formální a neformální komunikace	10
1.2 Parazitní výrazy.....	12
1.2.1 Parazitní výrazy jako součást diskurzních markerů	13
1.2.2 Příklady parazitních výrazů a jejich klasifikace.....	14
1.2.2.1 Jakoby.....	15
1.2.2.2 Jakože	16
1.2.2.3 Normálně	17
1.2.2.4 Právě.....	18
1.2.2.5 Prostě.....	19
1.2.2.6 Vlastně.....	20
1.2.2.7 V podstatě.....	21
1.2.3 Hezitační zvuky.....	23
1.3 Vývoj výskytu parazitních výrazů.....	24
1.4 Psychologické a sociologické aspekty	26
1.4.1 Důvody užívání parazitních výrazů.....	26
1.4.1.1 Nesoustředěnost	26
1.4.1.2 Potíže s nalezením správného slova	26
1.4.1.3 Nervozita	27
1.4.1.4 Kombinace faktorů	28
1.4.2 Vliv parazitních výrazů na komunikaci	28
1.4.2.1 Vliv na důvěryhodnost	29
1.4.2.2 Vliv na porozumění	29
II. Praktická část.....	31

2.1	Metodologie	31
2.1.1	Výzkumný vzorek	31
2.1.2	Metody sběru dat	31
2.1.2.1	Dotazník	31
2.1.2.2	Nezúčastněné pozorování – poslechy.....	32
2.1.2.3	Rozhovory	32
2.2	Analýza dat.....	33
2.2.1	Analýza dat z dotazníku	33
2.2.2	Analýza dat poslechů	38
2.2.3	Analýza dat rozhovorů	39
2.3	Porovnání výsledků	43
	Závěr.....	45
	Seznam použitých značek	46
	Literatura	47
	Vyjádření k využití nástrojů umělé inteligence	50
	Přílohy	I
	Dotazník	I
	Transkript poslechů	IV
	Transkript rozhovorů.....	XIII

Úvod

Lidská komunikace je jedním z nejdůležitějších nástrojů umožňujících sdílení informací, názorů i emocí. Ačkoli se mluvený projev může zdát přirozeným a spontánním procesem, jeho kvalita a efektivita jsou ovlivněny řadou faktorů, mezi které patří i užívání parazitních výrazů. Tyto výrazy, jež se nejčastěji objevují v neformálních a předem nepřipravených projevech, mohou působit jako rušivý element a negativně ovlivnit srozumitelnost projevu i celkový dojem z řeči mluvčího.

Tato bakalářská práce se zaměřuje na problematiku parazitních výrazů v mluvených projevech vysokoškolských studentů. Cílem práce je identifikovat nejčastější parazitní výrazy, analyzovat jejich frekvenci a zjistit, jakým způsobem ovlivňují komunikaci v akademickém prostředí. Dojde také k porovnání studentů českého jazyka se studenty jiných oborů s cílem zjistit, zda studium českého jazyka ovlivňuje míru výskytu parazitních výrazů. Práce je rozdělena na dvě části – teoretickou a praktickou.

Teoretická část poskytne základní rámec pro porozumění zkoumané problematice. Nejprve definuje parazitní výrazy. Následně budou charakterizovány konkrétní příklady a popsány důvody, proč se výplňková slova¹ v mluvených projevech objevují. Pozornost bude věnována také tomu, jaký vliv mohou mít tyto výrazy na kvalitu a vnímání řeči, a to jak z pohledu samotného mluvčího, tak z pohledu posluchače.

Praktická část bude vycházet z dat získaných prostřednictvím dotazníkového šetření, spontánních neformálních rozhovorů a nezúčastněného pozorování formálních mluvených projevů vysokoškolských studentů. Na základě těchto metod budou analyzovány konkrétní příklady parazitních výrazů a jejich četnost. Výsledky šetření umožní lépe pochopit, jakou roli parazitní výrazy hrají v řeči mladých lidí a zda existují způsoby, jak jejich výskyt omezit.

Hlavním přínosem této bakalářské práce je přispět k hlubšímu porozumění problematice parazitních výrazů především v mluvených projevech vysokoškolských studentů. Výsledky této studie mohou být zároveň užitečné pro několik skupin. Pro studenty poskytnou konkrétní informace o nejčastěji používaných parazitních výrazech a jejich vlivu na mluvený projev, což jim umožní lépe rozpoznat a eliminovat tyto výrazy ze své řeči. Pedagogům a lektorům

¹ Parazitní výrazy jsou jinak také nazývané jako slovní vata, výplňková slova, slovní paraziti, plevelné výrazy nebo vycpávková slova.

výsledky poslouží jako podklad pro výuku a trénink komunikačních dovedností, což jim umožní lépe přizpůsobit své metody výuky. Pro výzkumníky práce přinese data a analýzy, které mohou být základem pro další výzkum v této oblasti. Široká veřejnost, která se zajímá o zlepšení svého mluveného projevu, může z této práce čerpat užitečné informace a tipy, které povedou k profesionálnějšímu a sebevědomějšímu vystupování v různých komunikačních situacích.

I. Teoretická část

1.1 Charakteristika komunikačních situací

Aby bylo možné lépe porozumět obsahu této práce, je nezbytné nejprve vymezit základní charakteristiky komunikačních situací a forem komunikace.

Komunikace je proces dorozumívání, jehož cílem je výměna myšlenkových obsahů mezi komunikanty neboli účastníky komunikace. Probíhá v konkrétních komunikačních situacích (v určité době, na určitém místě, v určité společenské atmosféře), které zásadně ovlivňují celý projev. Pojem „komunikace“ pochází z latinského slova communis (společný) a slovesa communicare, které znamená „činit něco společným“ nebo „komunikovat“ (Čechová, 1996).

1.1.1 Dělení komunikace

Komunikaci je možné dělit na verbální a neverbální (mimika, gestikulace, ...). Pro tuto práci bude podstatnější pochopit verbální, která je realizována pomocí jazykového materiálu, tedy morfémů, fonémů, slov a vět (Čechová, 1996). Může být rozdělena do dvou forem – mluvená a psaná. Mluvená komunikace bývá více náchylná k používání parazitních výrazů, protože je častěji spontánní a nepřipravená, zatímco psaná je obvykle strukturovanější a promyšlenější (Čechová a kol., 1997).

Dalším klíčovým rozdělením je rozlišení mezi dialogem a monologem. Dialog představuje dvousměrnou komunikaci, při níž jsou aktivní oba účastníci, a bývá nepřipravený nebo jen částečně připravený. Naopak monolog je jednosměrný komunikační akt, kdy je aktivní pouze jedna strana, což často umožňuje vyšší míru plánování a přípravy projevu (Čechová, 1996).

1.1.2 Formální a neformální komunikace

Vedle těchto aspektů lze komunikaci členit podle její formálnosti, na což se podrobněji zaměřil Marek Lollok v práci „Několik poznámek k ne/formálnosti jazykové komunikace v češtině“.

Formální komunikace je charakteristická především pro společenské organizace a instituce. Její podstatou je odosobnění se a dodržování zavedených jazykových, komunikačních a stylových norem. Formální projevy se vyznačují vážností, připraveností, organizovaností a spisovností.

Na dodržování těchto pravidel často dohlížejí instituce, přičemž jejich porušení může vést nejen k narušení srozumitelnosti sdělení, ale i k sankcím. Příkladem formální komunikace může být

komunikace mezi studentem a profesorem, komunikace s úřady a institucemi nebo přednáška na poradě či různých jednáních.

Oproti tomu neformální komunikace se vyznačuje větší volností a flexibilitou. Probíhá mezi jednotlivci či v neformálních skupinách a je spojená s osobnějšími vztahy. Neformální projevy bývají spontánnější, méně závazné a častěji obsahují prvky emocí, autenticity a uvolněnosti. Zároveň však mohou evokovat ležérnost, nedbalost nebo absenci zdvořilosti a taktu. Příkladem neformální komunikace mohou být rozhovory mezi přáteli nebo rodinou (Lollok, 2018).

1.2 Parazitní výrazy

Řeč a jazyk představují zásadní komunikační nástroje, které – spolu s vizuálním dojmem – hrají klíčovou roli při utváření prvotního obrazu o člověku. Lidé jsou při komunikaci schopni věnovat pozornost nejen obsahu sdělení, ale také intonaci, výšce či barvě hlasu, osobitému stylu mluvího nebo odchýlkám od běžných jazykových norem. Pro posluchače se nejvýrazněji jeví chyby ve výslovnosti, různá přerušování, zaváhání nebo jakákoli další drobná narušení plynulosti.

Sem patří právě parazitní výrazy, jinak také známé jako slovní vata či výplňková slova. Jsou to zvukové jevy, které je možné ze sémantického hlediska označit za zanedbatelné a nesystémové. Neplní žádnou gramatickou ani významovou funkci, navíc mohou na posluchače působit značně rušivě a odvádět jeho pozornost od obsahu a podstaty sdělení (Skarnitzl a Machač, 2012).

Z hlediska gramatického jsou parazitní výrazy správné, nicméně jejich sémantická přínosnost je diskutabilní. Při mluvených projevech je kromě správného vyjadřování nutná i snaha o jednoznačnost, srozumitelnost a obsahovou přesnost a parazitní výrazy to mnohdy komplikují (Balhar a kol., 1984).

Balhar a kol. v knize O češtině každodenní (1984) uvádí jako příklad věty („Musíme se **tak nějak** zamyslet.“, „Náš problém je **tak nějak** složitý.“), které si poznamenali ze svých rozhovorů. Označují to jako případy špatného nebo až zbytečného používání příslovcí zájmných, která pozbyla svůj původní lexikální význam a stala se jen parazitními prvky v mluvě.

Uveďme si vlastní příklad, který rozebereme: Věta „Ano, na to jsme se **tak nějak** chtěli zeptat“ s parazitním výrazem „tak nějak“ může vyvolávat několik významových rozdílů, které mají vliv na srozumitelnost i interpretaci mluvího záměru. „Tak nějak“ zde působí jako změkčující, částečně neurčitý a může mít několik možných účinků na promluvu:

- a) Mluví prostřednictvím „tak nějak“ naznačuje, že si není úplně jistý ve svém záměru. Výraz signalizuje určitou váhavost nebo opatrnost při vyjádření. Tím se snižuje jednoznačnost výroku, což na posluchače působí dojmem, že dotaz nebyl pevně zamýšlen nebo že je jeho formulace nepřesná.
- b) Vložením výrazu „tak nějak“ se výpověď jeví méně přímá nebo asertivní, což ale může být i záměrné, pokud chce mluví zmírnit intenzitu své otázky. Toto zmírnění napomáhá

vytvoření zdvořilejšího či méně konfrontačního tónu, a tedy působí sociálně přijatelněji, přestože je méně konkrétní.

- c) Výraz „tak nějak“ často snižuje srozumitelnost, protože do věty přidává prvek neurčitosti, který je obsahově zbytečný. Posлуhač může mít potíže jednoznačně pochopit, na co konkrétně se chce mluvčí zeptat, protože výpověď není přímočará. V důsledku toho komunikace působí méně efektivně.
- d) Použití „tak nějak“ někdy vyjadřuje snahu držet si odstup od přesného znění otázky nebo odpovědi. Tento efekt může být nevědomý i vědomý a často vyvolává dojem, že si mluvčí ponechává jistou volnost ve vyjádření, aniž by se pevně zavázal k určitému významu.

Pointou příkladu věty „Ano, na to jsme se **tak nějak** chtěli zeptat“ bylo ukázat, že přítomnost slovní vaty ve větách může na posluchače působit dojmem nejistoty nebo nerozhodnosti mluvčího, případně může zbytečně odvádět pozornost od hlavního cíle sdělení. Přestože v některých situacích mohou sloužit ke zmírnění tónu či k navázání neformální atmosféry, ve většině případů narušují jednoznačnost a ztěžují porozumění. Proto je vhodné si jejich užívání uvědomovat a snažit se je vědomě omezovat, aby byl mluvený projev přesnější, srozumitelnější a celkově působil lépe.

1.2.1 Parazitní výrazy jako součást diskurzních markerů

Pozornost je diskurzním markerům (DM) věnována více než 60 let, přesto stále neexistuje jejich jasná definice. L. J. Brintonová (1996) je charakterizuje jako krátká slova nebo slovní spojení (you know, well, so, ...) vyskytující se v mluvených textech, která jsou ze stylistického hlediska posuzována negativně. Jejich umístění ve větě se zdá čistě náhodné a může působit dojmem, že nemají význam ani gramatickou funkci.

Ne všichni jazykovědci považují diskurzní markery za slova zbytečná a bezvýznamná. Naopak zdůrazňují jejich užitečnost, a to v rovině textové nebo rovině interpersonální. Brintonová udává kromě charakteristiky DM i několik funkcí:

- a) Pomáhají mluvčímu získat nebo předat slovo.
- b) Slouží k vyplnění nebo zpomalení promluvy.
- c) Určují hranice promluvy, ohlašují nové téma nebo nějaký posun v tématu.
- d) Jsou signálem opravy (ať už nás samotných nebo jiného mluvčího).

Diskurzí markery můžeme dělit dle různých kritérií. Nikdy ale nemůžeme jít o dělení jednoznačné. Jednotlivé vlastnosti DM jsou vzájemně prostupné, a proto je nelze zařadit jen do jedné funkční skupiny. Přesto ale lze udělat náznak nějakého členění.

Máme diskurzí markery interakční, pomocí kterých mluvčí vyjadřuje vztah k posluchači. Ty se dále dělí na a) kontaktní které, jak už název napovídá, slouží k obracení se k posluchači (hej, vole, počkej, ...) a b) responzní, kam patří neverbální zvuky a výrazy, kterými dává posluchač najevo, že poslouchá (jo, no, hmm, emm, ...). Dále jsou diskurzí markery modální sloužící k vyjádření subjektivních názorů ke sdělovanému obsahu (myslím, řekněme, ...) (Hoffmannová J. a kol., 2019).

Pro tuto práci jsou ale nejdůležitější diskurzí markery konektivní. Propojují různé části rozhovoru a tím napomáhají posluchači v orientování se. Hrabáček (1994) považuje za konektory výrazy, které ve větě nezastupují žádné větné členy. Do této skupiny zařazujeme výplňková slova a také hezitaci, které je věnována kapitola 1.2.3. Tyto prostředky slouží k překlenutí pauzy, a tak přispívají k formální soudržnosti textu.

1.2.2 Příklady parazitních výrazů a jejich klasifikace

Nadbytečných výplňkových výrazů, kterými si mluvčí dopomáhá při formulačních obtížích, existuje mnoho. My se zaměříme na konkrétní příklady vybrané na základě nejčastějších odpovědí z dotazníkového šetření, které bylo rozesláno mezi studenty z různých vysokých škol.

Následující kapitoly, zaměřující se na konkrétní výrazy, budou vždy rozděleny do dvou částí. První se zaměří na průzkum ve slovnících – Slovník spisovného jazyka českého, Slovník spisovné češtiny (data z toho slovníku jsou součástí Internetové jazykové příručky Ústavu pro jazyk český AV ČR, odkud byly informace čerpány), případně Akademický slovník současné češtiny a Akademický slovník cizích slov. Také bude použit Český národní korpus. Druhá část se zaměří na slovo jako parazitní výraz a bude v ní využíván opět Český národní korpus, ze kterého budou brány příklady autentických promluv.

1.2.2.1 Jakoby

a) Výraz „jakoby“ ve slovníku

Výraz „jakoby“ je ve Slovníku spisovného jazyka českého (SSJČ) zařazen mezi zájmenná příslovce s významem srovnávacím. Slovník spisovné češtiny (SSČ) tento výraz považuje za spojku podřadnou, zatímco Akademický slovník současné češtiny (ASCS) jej řadí mezi částice.

Všechny zmíněné slovníky se shodují v tom, že „jakoby“ je běžně užíváno k vyjádření jisté míry neurčitosti, zdánlivosti nebo předstíranosti. Tento výraz omezuje platnost následujícího slova tím, že zdůrazňuje jeho nepřesnost nebo nahodilost, například ve větách: „Její hlas zněl **jakoby** z dálky. Podíval se **jakoby** překvapeně. Vypadal **jakoby** smutně.“

b) „Jakoby“ jako parazitní výraz

„Jakoby“ patří mezi nejčastěji používané parazitní výrazy v mluvené řeči. Často je užíván bez skutečného významu, dokonce i v kontextech, kde není přítomen žádný prvek neurčitosti nebo zdánlivosti. Jeho nadměrné používání může snižovat srozumitelnost projevu a jeho kvalitu.

Jazykovědkyně Světa Čmejková (2013) upozornila, že časté prokládání řeči tímto slovem vede k postupné ztrátě jeho původního významu, čímž se z něj stává pouze výplňka. Pro spisovný a stylově čistý projev je doporučeno pečlivě zvažovat užívání „jakoby“, zejména vzhledem k jeho nadužívání nebo zaměňování s jako by.

Parazitní výraz ve větě „Zítra jde **jakoby** do školy.“ nepředstavuje přirovnání ani neurčitost, ale může výpověď zabarvit ironií nebo pochybnostmi, naznačujíc, že dotyčný do školy ve skutečnosti nejde, ale používá to pouze jako zástěrku pro jinou činnost. Po odstranění výplňky by věta zněla smysluplněji: „Zítra jde do školy.“

V Českém národním korpusu (ČNK) je „jakoby“ uvedeno jako častý jev, přičemž se nejvíce vyskytuje v mluveném projevu. Nejvyšší frekvence je zaznamenána ve středních Čechách (998,3 výskytů na milion slov), zatímco nejméně ve moravském pohraničí (407,2 výskytů na milion slov). Tento výraz častěji užívají muži a lidé s vysokoškolským vzděláním.

Dále je v Českém národním korpusu, konkrétně v korpusu ORAL v1, přes 3442 výskytů „jakoby“ v mluvených projevech. V případě že se jedná o parazitní výraz, je často ve spojení hezitačních zvuků a dalších slovních parazitů.

Příklad 1: „Jenom proto že já musím hrozně dávat pozor **jako** abych nic nerozbila, a tak ne tak dyž sem **prostě** někde **jakoby** první den tak fak sem **jakoby** psycho jenže voni jak

ty chlapi prostě neví ne tak jak vidí **jakoby** holku a teď vlasně voni nejdřív se tak jako přede mnou styděli a **vlasně** říkali hele.“

Příklad 2: „(...) tak prostě dyby oni se přidali na vaše tábořiště tak je to... **jakoby** vy tam máte hlavní slovo ne?“

Příklad 3: „Jo jasně ale já @ to vztahuju k sobě protože sem @ **jakoby** @ taky exemplář @ hráče.“

1.2.2.2 Jakože

a) Výraz „jakože“ ve slovníku

Ve Slovníku spisovného jazyka českého (SSJČ) je „jakože“ zařazeno mezi zájmenná příslovce. Tento výraz připojuje věty, které zdůrazňují nebo potvrzují výrok mluvčího („Je to pravda, **jakože** se [jméno] jmenuju!“).

Akademický slovník současné češtiny (ASCS) tento výraz řadí mezi citoslovce a uvádí, že „jakože“ zdůrazňuje platnost výroku nebo jeho části („Bude to **jakože** fakt hustý!“). Dále vyjadřuje předstíranost nebo nereálnost obsahu vyjádřeného následujícím výrazem („Schovejte se a dělejte, **jakože** tu nejsme!“).

Podle Českého národního korpusu je výraz „jakože“ nejčastěji užíván v mluveném projevu. Častěji je zaznamenán u mužů a u lidí se středoškolským vzděláním. Od roku 1998 je slovo, co se týče jeho používání v řeči, na vzestupu a nejčastěji ho užívají lidé z východní Moravy (1 235,3 výskytů na milion slov). Nejméně pak Západočeši (47 výskytů na milion slov).

b) „Jakože“ jako parazitní výraz

Podobně jako „jakoby“ se i „jakože“ často objevuje v nepřipraveném mluveném projevu, kde se tato dvě slova často zaměňují.

V Českém národním korpusu, konkrétně opět v korpusu ORAL v1, je 2296 výskytů slova „jakože“ v mluvených projevech. Ve většině případů je použito jako slovní výplň. „Jakože“ se také často objevuje ve spojení s jinými parazitními výrazy, například „jako“, „prostě“ nebo „právě“.

Příklad 1: „Ne tak víš co já sem to chtěl vzkoušet **jakože**. Pak sem nakonec šel kalit **jakože** s tím Martinem. Protože to fakt nešlo **jakože**.“

Příklad 2: „Tak jsem to nemyslel, ale **jakože prostě** třeba takhle jo.“

Příklad 3: „Vod kolena dolů byla totálně nateklá ale tak **jakože jako** dyž si vykloubíš.“

Příklad 4: „Marockej uprchlík **jakože právě** z hodin sešlo, protože teď musí jít do nějakého uprchlického tábora.“

1.2.2.3 Normálně

a) Výraz „normálně“ ve slovníku

Výraz „normálně“ je ve Slovníku spisovné češtiny (SSČ), Slovníku spisovného jazyka českého (SSJČ) a Akademickém slovníku cizích slov (ASCS) řazen mezi příslovce. Příklady jeho správného použití jsou například věty: „Chovej se **normálně**.“, „Sed’ **normálně**.“, „Vypadá jako **normálně**.“. Slovo „normálně“ je odvozeno z přídavného jména normální, které označuje něco obvyklého nebo běžného (normální váha, normální cena).

ASCS zmiňuje výraz „normálně“ vzhledem k jeho původu ze základového slova norma (závazné pravidlo), které pochází z latiny.

Data z Českého národního korpusu (ČNK) ukazují, že výraz „normálně“ je nejčastěji užíván v zahraničním prostředí (1550 výskytů na milion slov). V Čechách je jeho frekvence nejvyšší v jižních Čechách (984 výskytů na milion slov) a nejnižší v západních Čechách (662 výskytů na milion slov).

b) „Normálně“ jako parazitní výraz

Ve většině případů je slovo „normálně“ užíváno správně, tedy jako příslovce, které označuje běžnost nebo obvyklost („Den začal **normálně**.“). V poslední době se však stále častěji objevuje jeho využití jako modální částice a parazitního výrazu.

Pokud „normálně“ nelze chápat ve smyslu „obvykle“, stává se slovní vycpávkou. Tato tendence se vyskytuje jak ve větách rozkazovacích („**Normálně** je pokutujte!“), tak ve větách oznamovacích („Hrála si to **normálně** na obě dvě strany!“ nebo „Dneska jsem se bavil s kolegou a on na mě **normálně** vyjel!“) (Rinas, 2013).

Záznamy rozhovorů v ČNK poskytují řadu příkladů, které ilustrují parazitní použití slova „normálně“.

Příklad 1: „Musí dodržovat určitá pravidla a blablabla že jo a pak tam ten čovek **normálně prostě normálně** je hraje si s dětma a já tam **prostě** jenom sedím.“

Příklad 2: „**Prostě** na tom table budú mět tu fotku plus **normálně** tu karikaturu kresbu jak to dělajú ti jak tě nakreslijú jako kreslenú postavíčku.“

Příklad 3: „Minimálně vo dvacet let starší než já a ty **normálně** s tema hůlkama voni běhali ty tam před nama poskakovali a já sem **normálně** šel takle za nima.“

1.2.2.4 Právě

a) Výraz „právě“ ve slovníku

Podle Slovníku spisovné češtiny (SSČ) se výraz „právě“ řadí mezi příslovce. Nejčastěji se používá ve dvou případech. V prvním slouží jako časové určení a vyjadřuje, že se daný děj odehrává v aktuálním okamžiku, případně těsně před zmíněnou situací („**Právě** o tobě mluvíme.“). Druhým případem je zdůraznění konkrétní vlastnosti nebo situace prostřednictvím funkce částice („**Právě** proto jsem přišel.“ nebo „**Právě** to jsem chtěl říct.“).

Slovník spisovného jazyka českého (SSJČ) rozpracovává užití slova „právě“ do větší hloubky a uvádí několik dalších významů jeho užívání. Kromě časového určení („Když odcházel, tak bylo **právě** deset večer.“) a zdůrazňování slova u kterého výraz „právě“ stojí („Vzal si jich **právě** tolik co ty.“), se v SSJČ zmiňuje, že se „právě“ používá i při zmírnění záporu („Nebylo to **právě** tak jednoduché.“ nebo „Nežiju si **právě** dobře.“) nebo při vyjádření přesvědčení a oprávněnosti výroku („To jsem **právě** říkal taky!“). Z historického hlediska mělo slovo „právě“ význam „podle práva, náležitě, správně“. Tento význam se dnes považuje za zastaralý, ale lze jej nalézt například v literárních textech („Jednat **právě**.“ – Jindřich Š. Baar).

Data z Českého národního korpusu (ČNK) ukazují, že slovo „právě“ je velmi frekventované. Nejčastěji se objevuje ve větách vyjadřujících časovou aktuálnost nebo přesnost. Regionálně se užívání liší – nejvyšší frekvence byla zaznamenána v česko-moravské oblasti (1699 výskytů na milion slov), zatímco nejnižší na východní Moravě (1073 výskytů na milion slov).

b) „Právě“ jako parazitní výraz

Při analýze dat z Českého národního korpusu (ČNK) bylo zjištěno, že ve většině případů je výraz „právě“ používán správně, zejména v kontextech odpovídajících jeho základním významům.

Příklad 1: „Tahle Zdena ta byla fajn i jako Anča. To byly holky tady sme se nadělaly kravin tady ... sme se Zdenou vzpomínaly **právě**.“

Příklad 2: „(...) tam de **právě** vo to dejchání hlavně taky jo přže tam dyž blbě se nadejchneš někdy tak už tě to může bolet víc.“

Jako parazitní výraz se „právě“ nejčastěji vyskytuje v sousloví „právě že“, které se využívá v neformální řeči. Typickým příkladem je zdůraznění určitého aspektu, často na úkor plynulosti nebo sémantické přesnosti.

Příklad 1: „(...) anebo jí třeba ani nechce jako zase do toho uvádět... když **jako právě že** nebude mít ten pocit že ... to tak bude brát taky.“

Příklad 2: M1: „Na Veselým kopci to je taky tak.“ M2: „**Právě že** sem chtěl se tam podívat že sem tam nikdy nebyl (...).“

Příklad 3: „(...) **prostě** jakmile jedeš rychlo zaplatíš dvacet a jesi jedeš vo padesát nebo vo sto kilometrů rychle jak máš to je úplně jedno... a oni to **právě že** sou tam ti řidiči neposlušní.“

1.2.2.5 Prostě

a) Výraz „prostě“ ve slovníku

Podle Slovníku spisovné češtiny (SSČ) se „prostě“ řadí mezi příslovce a vyjadřuje jednoduchost nebo prostotu („Vyjadřuje se **prostě**.“ nebo „Má **prostě** zařízený dům“). Pokud však mluvčí používá výraz „prostě“ k potvrzení či zdůraznění své výpovědi a může ho nahradit slovem „zkrátka“, plní funkci modální částice („**Prostě** to chci vědět. Byla to **prostě** chyba.“).

Slovník spisovného jazyka českého (SSJČ) rovněž řadí „prostě“ mezi příslovce. Taktéž zmiňuje jeho užívání ve smyslu jednoduchosti a skromnosti („Žena byla oblečená velmi **prostě**.“ Nebo „Vyjadřuje se **prostě**.“) a i situace, kdy výraz nahrazuje slovo zkrátka („Byla to **prostě** ostuda.“) a pouze („Chtěl se **prostě** zeptat, jak to má udělat.“).

Data z Českého národního korpusu ukazují, že příslovce „prostě“ je velmi frekventované zejména v mluveném jazyce. Nejčastěji se objevuje ve větách vyjadřujících subjektivní postoj mluvčího nebo jako součást neformální komunikace. Regionálně se užití liší – vyšší frekvence je zaznamenána v jihočeské oblasti (6947 výskytů na milion slov) než v západních Čechách (3448 výskytů na milion slov).

b) „Prostě“ jako parazitní výraz

Slovo „prostě“ patří mezi nejčastěji užívané parazitní výrazy, což vyplývá jak z dat ČNK, tak z poslechu autentických promluv. Tento jev není nový – již autoři publikace O češtině každodenní z roku 1984 upozorňovali na „epidemii prostě a jaksi,“ přičemž tyto výrazy označovali za „parazity ve vyjadřování“.

Současná data z ČNK ukazují, že „prostě“ užívají převážně mladí lidé a že je častý v neformálních rozhovorech. Následující příklady dokládají, že výraz slouží nejen jako vycpávka, ale často i k zachování plynulosti řeči nebo k vyjádření nejistoty mluvčího.

Příklad 1: „Vlastní no **prostě** je to vo tom no **prostě** že **prostě** s tím prstenem spíš sou ty hobitové vid' sou ... v tom já nevím jak se to teďka menuje no v tý jejich vesniče vid' a **prostě** za tím třeba.“

Příklad 2: „Jo však ta naše patoložka jak sme @ měli sme přednášky s patoložkou a ta byla uplně brutální ... to **prostě** tam říkala uplně takové věci **prostě** že **jako** na některé si už nepamatuju a na některé si nepamatuju uplně schválně no jo.“

Příklad 3: „No podivej se na něj jo tadyten basák je uplně marnej ne ty jo a **jako** ta zpěvačka neni špat* no ale tak **jako** ty texty vid' a teď **prostě** a jedem jo **prostě** a zkritizujem všechno.“

1.2.2.6 Vlastně

a) Výraz „vlastně“ ve slovníku

Výraz „vlastně“ je podle Slovníku spisovného jazyka českého (SSČ) považován za modální částici, která se používá v případě, že jde o význam opravný, kdy „vlastně“ upřesňuje nebo opravuje předchozí výrok („Šel, **vlastně** běžel.“ nebo „On je **vlastně** chudák.“). Nebo v situaci, kdy potřebujeme přesnější vysvětlení nebo k mírné přehodnocení skutečnosti. („Kam **vlastně** jdeme?“ nebo „Co se **vlastně** stalo?“).

Slovník spisovného jazyka českého (SSJČ) řadí „vlastně“ k příslovcím. Jeho správné užití udává v případech, kdy je výraz použit ve významu ve skutečnosti, doopravdy nebo fakticky („Co **vlastně** provedl?“, „**Vlastně** mě vyhodil.“ nebo „Je to **vlastně** moc milá dívka.“). Dříve se vlastně užívalo i ve významu „osobně“ („Nejlepší je **vlastně** připravovaná česnečka.“).

b) „Vlastně“ jako parazitní výraz

V NČK i v korpusu ORAL v1 je pouze jedna autentická nahrávka se slovem „vlastně“. Když ale vyhledáme výraz „vlasně“, výsledků dostaneme několik tisíc. Je to proto, že si mluvčí v neformálním rozhovoru usnadňují výslovnost slova vypuštěním souhlásky t.

Příklad 1: „Ten muž z ledovce taky šíleně zajímavý nález protože .. to je **vlasně** jeho našli ve velké výšce že **jako** tam úplně kde ani by nepředpokládali nějaké lidské aktivity **jako**.“

Příklad 2: „Na úrovni moře, protože kde sme bydleli tak to byly **třeba** různý takový rybářský rybářský domečky kde **vlasně** se dá říct že sme přímo na břehu toho fjordu a stačí jenom vyjít sednout do loďky a a sme **vlastně** na na nu* nula metrů nad mořem no že to že to **prostě** (...)“

Často objevíme výraz „vlastně“ ve spojení s „no“ nebo „že“.

Příklad 1: „**Jako** ti co **jako** valijou ale furt jako **jako** jedeš... **jakoby** v nějaké koloně **prostě** před sebou za sebou to máš nějaký odstup to **vlasně no** tak tě předjede, ale největší riziko je dycky to předjíždění.“

Příklad 2: „(...) neumí pořádně kváknout česky **vlasně no** voba dva rodiče byli Němci von nikde **prostě** stačil ještě po revoluci stačil uplatit úředníky že mu vydali osvědčení že je Čech že byl Čech **jako**.“

Příklad 3: „(...) ale tak to je super **vlasně že** to teta takle má **jakoby** takovou polopráci ne nebo **vlastně**.“

Příklad 4: „Ano **vlasně** my zme se viděli na těch povodních, **vlasně** teď mně došlo že už @ sem tě **vlasně že** už sem byla aj s ním že už zme byli.“

1.2.2.7 V podstatě

a) Výraz „v podstatě“ ve slovníku

Výraz „v podstatě“ je šestým pádem slova podstata. V SSČ má podstata několik významů. První se vztahuje k hlavní, nejdůležitější nebo základní část něčeho („Úkol jste **v podstatě** splnili.“ – Jinak řečeno, byla dokončena hlavní část úkolu). Dalším významem může být věcný podklad či odůvodnění („To je tvrzení beze vší **podstaty**.“). V ekonomickém smyslu se „podstata“ používá pro hmotný základ (například ve spojení „žít z podstaty“, což znamená

čerpat ze svých finančních rezerv) a ve filozofii se může používat ve smyslu substance (**podstata** světa).

Ve Slovníku spisovného jazyka českého (SSJČ) je význam slova „podstata“ rozveden o něco více, přičemž se opět uvádí jako hlavní, nejdůležitější část něčeho nebo základ něčeho neměnného. Kromě běžného použití (**podstata** věcí, **podstata** vzdělání, nerozumět pravé **podstatě**) se v SSJČ objevují i filozofické zmínky o neměnném podkladu světa existujícího o sobě a sám sebou (substance, **podstata** světa) a právnické zmínky (právnická **podstata**). Dále SSJČ rozlišuje význam věcného podkladu a opodstatnění („Jeho obavy jsou bez **podstaty**.“ nebo „Jeho nedůvěra nemá **podstatu**.“). Mezi méně časté významy patří materiální základ něčeho (žít z **podstaty** – ze svého jmění nebo úspor), a zastaralý význam základny, na které něco spočívá (věžička na široké **podstatě** kostelní).

Podle ČNK výraz „v podstatě“ nejčastěji užívají lidé s vysokoškolským vzděláním. Nejvíce výskytů jeho užívání je v slezské oblasti (255 výskytů na milion slov), naopak nejméně je v oblasti česko-moravské (85 výskytů na milion slov).

b) „V podstatě“ jako parazitní výraz

Pokud jde o užívání výrazu „v podstatě“ jako parazitního výrazu, patří spíše k méně nápadným a méně častým prvkům řeči. Mluvčí jej často používají s pocitem, že tím jejich projev získá na věcnosti a odbornosti, případně že bude znít přesvědčivěji a vzdělaněji.

Příklad 1: „@@... mu tak ztěžknou nohy tím že @ **vlastně** nemají nedostatek kyslíku ty svaly... že postupně přestává těma nohama úplně pracovat a posledních **já nevím** čtyřicet metrů... se v **podstatě** pohybuje nahoru jenom pažema.“

Příklad 2: „(...) já jsem tam jela sama, ale v **podstatě** hned první den, co jsem tam **jako** se ubytovala já jsem spala v tělocvičně, protože to bylo nejlevnější že.“

Z mluvených záznamů z korpusu je vidět, že se výraz často užívá ve spojení s jinými parazitickými slovy.

Příklad 1: „@ někdy @ v listopadu naposled... tak @ @@ pokud běžím dvakrát možná i třikrát týdně tak @@ po týdnu... @... se ten výkon velmi zlepšil... v **podstatě jakoby** to co jsem na začátku ten první týden měl **jakoby** problémy nebo jsem nějak na bolest doběhl... což je... já nevím @.“

Příklad 2: „(...) to téma už je... hrozněkrát zpracovaný **vlastně** nebo ten atentát to bylo **prostě v podstatě jakoby** to samý že jo... jako mně ho bylo líto nevím ale **prostě** (...)“

Příklad 3: „**Jakoby** ty... úplně stejnej rytmus úplně stejnej **vlastně v podstatě jakoby**...
@ patern prostě kterej tam jede furt na* nahranej znovu trochu s něčím jiným.“

1.2.3 Hezitační zvuky

Podobnou funkci jako parazitní výrazy mají i hezitační zvuky. Ty bychom z hlediska slovnědruhové charakteristiky mohli zařadit mezi takzvané zvukomalebné citoslovce, což je typ citoslovců napodobující zvuky vydávané živými nebo neživými původci (Osolsobě, 2017).

Krčmová (2017) v Novém encyklopedickém slovníku (NESČ) definuje hezitační zvuky jako zvuky, které vznikají při přerušování plynulé řeči ulpíváním na slabikách nebo různých hláskách, což označujeme jako hezitaci. I když jsou v každodenní mluvě docela běžné, při veřejném mluveném projevu můžou být hodnoceny negativně.

Stejně jako parazitní výrazy mohou i hezitační zvuky narušovat plynulost a jednoznačnost řeči a celkově působit na posluchače rušivě. Jsou používány v situacích, kdy mluvčí hledá správný výraz nebo ztratil myšlenku a nějak potřebuje vyplnit pauzu mezi promluvami.

V psaném projevu jsou hezitační zvuky transkribovány na „ehm“, „eee“, „hm“. Při mluvě se jedná o zvuk vznikající při fonaci, který se nedá charakterizovat jako konkrétní hláska. Přirovnává se k různým modifikacím [e] nebo ke zvuku připomínajícímu pokašlávání (Krčmová, 2017).

V psaných textech se můžeme setkat i se značením @ (v případě krátké hezitace) nebo @@ (v případě hezitace delší). Je důležité zmínit, že zvukové realizace hezitací jsou různé a jeden grafický symbol může označovat mnoho odlišných výslovností.

M1: Tak mi prosím tě řekni, v kolik se chcete sejít.

M2: Domlouvali jsme se asi @@, asi na druhou.

Hezitace se může objevit i jako forma responze, tedy jako vyjadřování souhlasu či nesouhlasu. Zároveň tak posluchač značí zájem o téma a pozornost, kterou mluvčímu dává.

M1: Rozumíš tomu, co ti teď říkám?

M2: **hmm**, jo jo.

Dále budou v práci hezitační zvuky sloužící k vyplnění pauzy značeny jako @ nebo @@.

Hezitační zvuky sloužící k vyjádření postoje, tedy souhlasu či nesouhlasu, budou označovány jako „hmm“, „ehmm“.

1.3 Vývoj výskytu parazitních výrazů

Každý člověk má tendenci při neformálních projevech používat určitá slova nebo výrazy, které vyplňují pauzy a pomáhají plynuleji propojit jednotlivé myšlenky. Tato výplňková slova jsou většinou nevědomě zakořeněná v řeči mluvčího a mohou se lišit podle osobnosti, nálady, regionálních jazykových vlivů nebo sociálních skupin, do kterých mluvčí patří. Zatímco někdo používá slova jako „vlastně“, „takže“ nebo „jako“ jiný může preferovat „prostě“, „no“ nebo „hele“. Výplňková slova tedy nejsou univerzální, naopak mohou být individuální a často dávají mluvčímu charakteristický styl projevu.

Někdy se vycpávky mohou vyznačovat i regionální příznakovostí. V Čechách se často objevuje „teda“ a naprosto univerzální je „jako“, ať už se nachází v jakékoli pozici ve větě – „To se ti **jako** nelíbím?“ nebo „Co ti mám **jako** říct?“ (Čmejrková, 2011).

Slovní vata je fenomén, který provází lidskou řeč napříč generacemi, pohlavími a sociálními skupinami. Každý mluvčí ji někdy využije, i když v různé míře a podobě. Občas vládne u parazitních výrazů i jistá móda, která se šíří rychle jako infekce. Lidé parazitům přivyknou a nevědomky mohou užívat stejné výrazy, které slyší ve svém blízkém okolí (Balhar, 1984).

V minulosti se užívaly parazitní výrazy „tak říkajíc“ nebo „skutečně“. Dnes je slyšíme spíše zřídka, což může souviset se změnami ve stylu komunikace s rostoucím vlivem mladší generace, která preferuje neformálnější vyjadřování.

Současná neformální čeština je mnohem více protkána parazitními výrazy, které reflektují moderní jazykové trendy. V každém druhém neformální rozhovoru mezi mladými je možné slyšet slova jako „vole“, „kámo“ nebo „bráško“. Tyto výrazy neslouží pouze jako výplň, ale zároveň vytvářejí přátelskou, uvolněnou atmosféru. Často se objevují ve skupinách přátel a podtrhují soudržnost mezi mluvčími. Je zajímavé, že i přes jejich všudypřítomnost mohou být pro starší generace někdy matoucí nebo nevhodné.

S pronikáním anglicismů do češtiny se můžeme setkat i s anglickými parazitními výrazy. Například místo českého „kámo“ se stále častěji používá anglický ekvivalent „bro“, což je zkrácenina slova „brother“, která označuje kamaráda nebo blízkého člověka. Angličtina však přináší i další typické výplňové fráze, jako je „actually“ nebo „like“.

Tento proces přejímání cizích slov ukazuje, jak se jazyk neustále přizpůsobuje společenským změnám. Mladí lidé si vytvářejí vlastní způsob vyjadřování, který kombinuje domácí a cizí prvky, čímž dávají najevo svou příslušnost k moderní globalizované kultuře. Zároveň se tím ale zvětšuje propast mezi generacemi, pokud jde o styl a zvyklosti v komunikaci.

Balhar a jeho spolupracovníci dále v díle O češtině každodenní z roku 1984 zmiňují nejmenovaného francouzského jazykozpytce, který zajímavě vystihl podstatu jazykového vývoje, když přirovnal jazyk k lidské bytosti. Napsal, že stejně jako lidé i jazyk má své „vrtochy“ – nepravidelnosti a zvláštnosti, které mohou působit nahodile nebo neplánovaně. Také si bere, co mu nepatří. Tohle se dá aplikovat i na parazitní výrazy a jejich vývoj v čase. Mnohé z parazitních slov a frází totiž jazyk přejímá, aniž by je skutečně potřeboval, podobně jako člověk, který se z čisté zvědavosti nebo kleptomanie zmocní něčeho, pro co nemá žádné praktické využití a co ve skutečnosti nepotřebuje.

Například zmíněné pronikání anglicismů do češtiny lze chápat jako tento druh „jazykové kleptomanie“. Výrazy jako „actually“ nebo „like“ se do neformální mluvy dostávají často jen proto, že znějí moderně nebo „cool“. Jazyk si je přisvojuje, aniž by skutečně doplňovaly něco, co v něm chybělo. Český ekvivalent by bohatě stačil – místo „like“ bychom mohli říct „jakoby“ nebo to nejlépe úplně vynechat. Přesto se tato slova uchytí a stanou se součástí hovorové mluvy, aniž by přinášela nový význam.

Podobně můžeme vnímat i slova „kámo“ nebo „bráško“, která si jazyk osvojil jako prostředek pro zdůraznění neformálního a přátelského tónu. Ačkoliv nejsou nezbytná a v češtině již existují podobné výrazy, jejich užívání odpovídá přirozené potřebě lidí hledat nové způsoby, jak se vyjadřovat. Tento proces je ukázkou toho, jak jazyk neustále „experimentuje“.

1.4 Psychologické a sociologické aspekty

1.4.1 Důvody užívání parazitních výrazů

Psychologické a kognitivní procesy, které ovlivňují naši řeč, se mohou v různých situacích projevat odlišně. Často je lze vysledovat ke třem hlavním faktorům. Ty se týkají rozptýlené pozornosti, obtíží s vybavením si správných slov a nakonec nervozity, která ovlivňuje nejen například tempo projevu, ale i jeho obsah. Každý z těchto vlivů představuje nechtěný střípek, který narušuje plynulost projevu, přičemž se mohou navzájem kombinovat a zesilovat (Oomen a Postma, 2001).

1.4.1.1 Nesoustředěnost

Prvním faktorem, který významně ovlivňuje kvalitu mluveného projevu, je rozptýlená pozornost. Ve chvíli, kdy se člověk snaží mluvit a zároveň zvládnout další úkoly nebo reagovat na okolní podněty, dochází k rozdělení jeho pozornosti. Mozek se nedokáže plně soustředit na vymýšlení a zformování řeči, protože jeho kapacitu zaplňují jiné aktivity nebo rušivé elementy.

Můžeme to ukázat na situaci, kdy mluvčí přednáší před skupinou lidí a zároveň ho něco v okolí vyrušuje – může to být hluk nebo šum způsobený posluchači, pohyb v publiku nebo nevyhovující podmínky prostředí. Tyto rušivé elementy odvádějí pozornost od hlavního úkolu, což se často projevuje ztrátou plynulosti a delšími pauzami v řeči. Podobně i multitasking – například snaha mluvit a zároveň u toho psát, rýsovat či kreslit – výrazně zvyšuje pravděpodobnost narušení plynulosti komunikace.

Dokonce i výzkumy ukazují, že schopnost člověka jasně a plynule formulovat myšlenky je výrazně narušena, pokud se musí věnovat více úkolům současně. V takových situacích bývá řeč častěji vyplňována pauzami, opakováním slov a dalšími projevy nesoustředěnosti. Tyto přestávky však nejsou náhodné – slouží jako záchytné body, kdy mozek potřebuje zpracovat přetížení a vrátit se zpět k hlavnímu úkolu (Oomen a Postma, 2001).

1.4.1.2 Potíže s nalezením správného slova

Dalším významným faktorem, který ovlivňuje plynulost řeči, jsou obtíže při hledání vhodných slov. Toto se objevuje především v situacích, kdy se mluvčí snaží použít pro něj méně běžné

nebo složitější výrazy. Jde například o odborné termíny, cizí slova nebo výrazy, které nejsou součástí jeho každodenního jazykového repertoáru.

Při komunikaci mozek obvykle preferuje rychlé a snadno dostupné výrazy, které jsou pevně zakotvené v naší osobní slovní zásobě. Když však dojde na slovo, které není běžně používáno, může nastat, při pokusu o jeho vybavení si, zpoždění řeči. Tento proces se často projevuje krátkou pauzou nebo vložením výrazu, který zaplní vzniklou mezeru. Slova, která jsou složitější nebo méně obvyklá, kladou na mozek větší nároky při jejich zpracování, což může narušit plynulost řeči. Mluvčí potřebuje více času na jejich vybavení a začlenění do situace. Tyto problémy se ještě zhoršují v situacích, kdy je mluvčí pod tlakem nebo čelí časovým omezením, což dále ztěžuje efektivitu jeho kognitivního výkonu (Goldwater a kol., 2010).

Zmíněný proces je obzvláště častý u mluvčích, kteří komunikují v cizím jazyce, snaží se formulovat myšlenky v oblasti, ve které nemají dostatečně rozvinutou slovní zásobu, nebo se cíleně snaží mluvit sofistikovaněji. Snaha o precizní či náročnější vyjadřování totiž vyžaduje více času a energie na vybavení si správných slov, což přirozeně zvyšuje pravděpodobnost vzniku zmiňovaných přestávek, popřípadě jejich vyplňování parazitními výrazy.

1.4.1.3 Nervozita

Třetím zásadním faktorem, který přispívá k přerušení toku řeči a užívání slovní vaty, je nervozita. Ta může mít mnoho příčin, ať už mluvení před publikem, obavy z hodnocení, nebo jednoduše celkový pocit nejistoty a napětí. Nervozita má přímý vliv na projevy mluvené řeči, neboť ovlivňuje nejen tempo řeči, ale i strukturu projevu. V momentě, kdy je člověk nervózní, dochází v jeho mozku k intenzivnímu zaměření na vnější faktory, jako je reakce publika nebo obavy z neúspěchu, což mu znemožňuje plně se soustředit na samotný obsah řeči (Duvall a kol., 2014).

Tato vnitřní nejistota vytváří tlak, který vede mluvčího k podvědomé snaze „rychle se toho zbavit“. Výsledkem je urychlené tempo mluvy, které může mít za následek narušení plynulosti řeči a ztížené formulování myšlenek. Rychlá řeč totiž neumožňuje dostatečný čas na promyšlení a organizaci jednotlivých myšlenek, což způsobuje chyby ve výslovnosti, nejasnosti v obsahu nebo používání výplňových slov (Chloupek a Kreiselová, 1997).

Kromě tempa a dalšího nervozita ovlivňuje i kvalitu výběru slov. Mluvčí se často uchyluje k jednodušším nebo méně přesným výrazům, protože mozek, zahlcený stresem, si není schopen rychle a efektivně vybavit přesnější nebo vhodnější termíny (Duvall a kol., 2014). Tento efekt

je obzvláště patrný právě ve chvílích, kdy je člověk vystaven silnému stresu, protože s rostoucím napětím se zhoršuje schopnost správně reagovat a efektivně komunikovat. Stres tak nejen zpomaluje kognitivní procesy, ale i zvyšuje riziko komunikačních problémů, což může negativně ovlivnit celkový dojem z projevu.

1.4.1.4 Kombinace faktorů

Tyto tři hlavní faktory – nesoustředěnost, problémy s nalezením vhodných slov a nervozita – často nepůsobí samostatně, ale vzájemně se prolínají a posilují. Například člověk, který je nervózní, může být snadněji rozptylován vnějšími vlivy, což dále zvyšuje problémy s hledáním vhodných slov. Podobně multitasking, kdy mluvčí věnuje pozornost více úkolům najednou, může zvýšit jeho stres a zároveň snížit schopnost rychle si vybavit méně známé výrazy.

Čím více těchto faktorů se spojí, tím výraznější bývá jejich dopad na kvalitu a plynulost řeči. Přestože jsou výplňová slova přirozeným projevem mluveného jazyka, hlavně neformální komunikace, pochopení zmiňovaných příčin může pomoci s jejich omezením a zlepšením efektivity komunikace. To je zvláště důležité v situacích, kdy je kladen důraz na profesionální či formální projev, kde parazitní výrazy mohou narušit celkový dojem (Duvall a kol., 2014).

1.4.2 Vliv parazitních výrazů na komunikaci

Parazitní výrazy jsou důležitým tématem v oblasti komunikace, protože mohou mít různé dopady na vnímání mluvčího i porozumění posluchače. Tato kapitola se zaměřuje na analýzu dopadů z různých úhlů pohledu.

Nejprve se budeme zabývat tím, jak parazitní výrazy ovlivňují důvěryhodnost mluvčích, na což existují rozdílné názory. Někteří vědci se shodují na tom, že výplňková slova mohou důvěryhodnost snižovat, jiní tvrdí, že v určitých situacích ji mohou naopak zvyšovat. Dále prozkoumáme, jak parazitní výrazy ovlivňují porozumění posluchače. I zde existují rozdílné názory, přičemž některé studie poukazují na negativní dopady, zatímco jiné naznačují, že parazitní výrazy mohou porozumění zlepšit nebo nemají žádný vliv.

1.4.2.1 Vliv na důvěryhodnost

Důvěryhodnost je silně ovlivněna způsobem, jakým člověk komunikuje. Parazitní výrazy, i když jsou ve většině případů nezáměrné, mohou snižovat dojem z mluvčího. Většina lidí, například níže zmínění F. Conrad nebo M. Barbaro, souhlasí s tím, že jejich nadměrné používání může signalizovat nezkušenost nebo nervozitu, což následně vede ke nižší důvěryhodnosti. Jako příklad si můžeme uvést političku Caroline Kennedy během její kampaně do newyorského Senátu, kde ukázala, jak rozsáhlé používání výplňových slov může vést k negativním reakcím veřejnosti a novinářů, kteří ji kritizovali za její nezpůsobilost a nepřipravenost (Barbaro, 2008). V článku od BBC s názvem „Caroline Kennedy 'unprepared' for Senate“ New York Daily News napsali, že Kennedy použila během půlhodinového rozhovoru více než 200 slovních parazitů. Kromě toho průzkum Fredericka Conrada (2013) zjistil, že používání více než 1,28 parazitních výrazů na 100 slov v telefonních rozhovorech snižuje ochotu posluchače koupit propagovaný produkt. Výsledek naznačuje, že parazitní výrazy mohou být vnímány jako znamení, že mluvčí není dostatečně kompetentní nebo sebevědomý.

Nicméně, v některých specifických případech může být vliv parazitních výrazů i pozitivní. Studie australského vědce Villara ukázala, že v situacích, kdy mluvčí plánuje, co řekne (např. při snaze lhát), mohou parazitní výrazy úplně chybět. Nepočítejme předem připravené formální projevy, ale spíše odpovědi na předem neznámé otázky. Zajímavým příkladem je analýza výpovědí vraha Scotta Petersona. Prokázalo se, že když lhal, jeho řeč byla plynulejší a bez výrazů jako „um“. Tento případ ukazuje, že v některých případech může používání slovních vycpávek důvěryhodnost zvyšovat, protože signalizují, že mluvčí není připraven a jedná spontánně (Villar a kol., 2012).

1.4.2.2 Vliv na porozumění

V otázce vlivu výplňkových slov na pochopení sdělovaného se názory vědců rozcházejí. Některé výzkumy naznačují, že tato slova mají zanedbatelný vliv na porozumění obsahu. V některých situacích, například v neformálních rozhovorech mezi blízkými osobami, si posluchači přítomnost parazitních výrazů buďto neuvědomují nebo je neberou jako rušivý element, a proto přítomnost těchto výrazů neovlivňuje pochopení sdělení (Duvall a kol., 2014). Výzkum Arnolda, Fagnana a Tanenhaus (2003) publikovaný v Journal of Psycholinguistic Research ukazuje, že výplňová slova mohou posluchačům pomáhat s orientováním se v řeči a ve zpracovávání nových informací. Autoři zjistili, že neplynulost v mluvě, jako jsou výplňová

slova „ehm“ nebo prodloužené „theee“, se častěji vyskytují tehdy, když mluvčí přechází k novým informacím. Pomocí experimentů prokázali, že posluchači tato parazitní slova nevědomě vnímají jako signál, že bude následovat nová informace.

Podobný výzkum vedli i Brennan a Schober (2008), přičemž autoři zdůrazňují, že neplynulosti mohou mít na porozumění sdělení různý vliv v závislosti na kontextu. Taktéž přišli s názorem, že výplňová slova jako „ehm“ nebo „uh“ mohou fungovat jako indikátory pro posluchače, že následuje změna tématu nebo důraz na nové informace. Tento mechanismus umožňuje posluchači lépe se připravit na přijetí nových informací a směřovat svou pozornost k tomu, co bude následovat, což je v souladu s výzkumem Arnolda a kol. (2007).

Na druhé straně, i když některé studie ukazují na pozitivní efekt výplňkových slov, jiné poukazují i na jejich negativní důsledky. Brennan a Schober (2008) upozorňují, že i přesto že výplňová slova dokážou pomáhat v orientaci v poslechu řeči, mohou také narušovat plynulost komunikace, což povede k nižší kvalitě porozumění. V některých formálních kontextech nebo v interakcích, kde je kladen důraz na přesnost a jasnost, mohou tato slova působit jako rušivý element. Negativní efekt je obzvláště patrný v situacích, kdy posluchači očekávají rychlé zpracování informací, například v akademickém nebo odborném prostředí, kde mohou výplňová slova zpomalit proces porozumění a vést k frustraci nebo nejasnostem.

II. Praktická část

2.1 Metodologie

Praktická část této práce vychází z dat získaných prostřednictvím dotazníkového šetření, neformálních rozhovorů a nezúčastněného pozorování formálních mluvených projevů. Na základě metod budou zjištěny nejčastěji používané parazitní výrazy, jejich četnost i situace, ve kterých se nejčastěji vyskytovali. Provedeme také srovnání mezi studenty českého jazyka a studenty jiných oborů, abychom zjistili, zda studium jazyka ovlivňuje množství používaných parazitních výrazů.

2.1.1 Výzkumný vzorek

Výzkumný vzorek tvořili studenti různých vysokých škol z České republiky, zahrnující ženy i muže ve věku od 18 do 26 let. Účastníci byli rozděleni do dvou skupin. První skupinou byli studenti českého jazyka, druhou tvořili studenti jiných oborů (například IT, medicína, ekonomie, historie, biologie, chemie, ...). Rozdělení umožnilo výzkum toho, zda studium českého jazyka ovlivňuje výskyt parazitních výrazů v mluveném projevu.

Výběr účastníků byl založen s cílem zajistit co největší rozmanitost ve složení respondentů. Studenti byli oslovováni osobně nebo prostřednictvím sociálních sítí. Účast na výzkumu byla dobrovolná a každý respondent byl v určité fázi výzkumu seznámen s účelem studie a způsobem zpracování dat. Zároveň pro zachování anonymity nebudou zveřejňovány jména žádných zúčastněných studentů.

2.1.2 Metody sběru dat

2.1.2.1 Dotazník

První metodou pro sběr dat byl dotazník, který byl rozeslán i vyplňován online. Skládal se z několika částí. Úvodní část obsahovala demografické otázky zaměřené na pohlaví, věk a obor studia respondentů. Následovaly uzavřené a otevřené otázky, které měly za cíl zjistit, zda respondenti užívají parazitní výrazy a jsou si toho vědomi, které u sebe slychají nejčastěji a které považují za nejběžnější u ostatních.

2.1.2.2 Nezúčastněné pozorování – poslechy

Druhou metodou bylo nahrávání připravených mluvených projevů, konkrétně prezentování před ostatními. Vše bylo zaznamenáváno s dodatečným souhlasem od mluvčího, což umožnilo zpracování dat a detailní analýzu jazykového projevu jednotlivců.

Při transkripci nebylo důležité zachytit obsahovou složku ani různé jazykové jevy, ale hlavně výskyt vycpávkových slov a jejich četnost. Připravenost mluvčího byla klíčová a také očekávaná.

2.1.2.3 Rozhovory

K poslednímu sběru dat byla využita metoda polostrukturovaného rozhovoru. Za pomoci tohoto bylo cílem zjistit, zda účastníci při běžné nepřipravené konverzaci používají parazitní výrazy.

Rozhovory byly neformální a připravené otázky sloužily spíše jako prostředek k navázání přirozené komunikace než jako zdroj konkrétních informací. Respondenti měli na odpovědi libovolné množství času a bylo zdůrazněno, že žádná odpověď nemůže být brána jako chybná.

Tematicky byly otázky zaměřené na běžné a neutrální oblasti jako je studium, volný čas či osobní zájmy. Tímto přístupem bylo možné pozorovat spontánní výskyt parazitních výrazů v přirozeném jazykovém projevu, aniž by se respondenti cítili pod tlakem nebo ovlivnění kontextem rozhovoru.

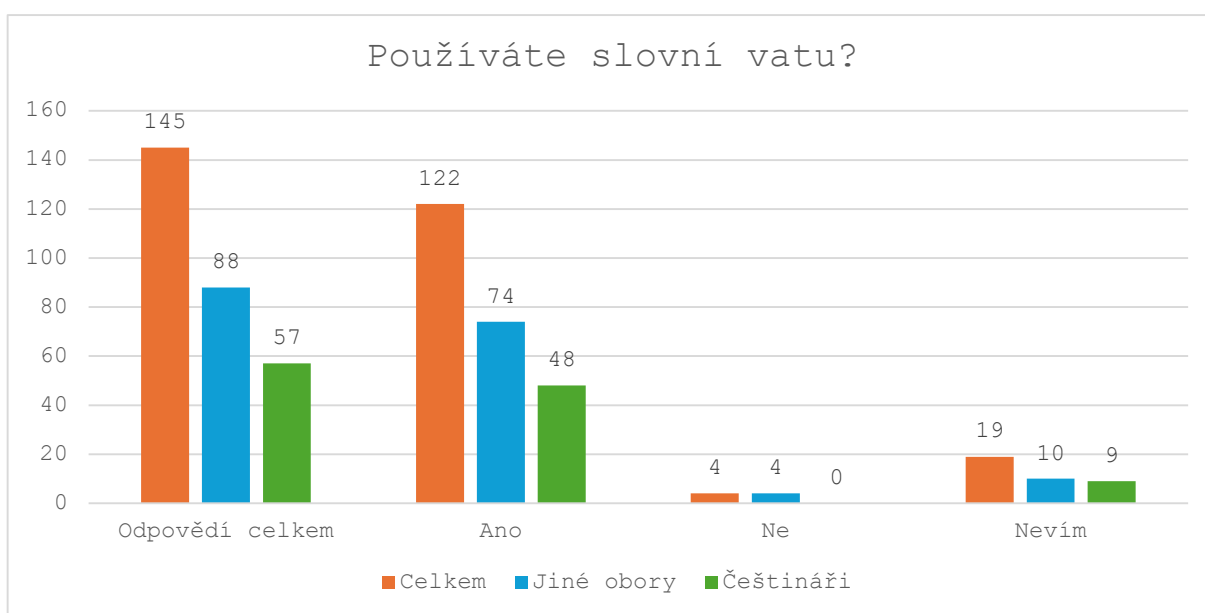
Respondentům byly položeny následující otázky:

1. Co tě vedlo k tomu, že sis vybral/a právě svůj obor?
2. Jak bys popsal/a svůj běžný den na vysoké škole?
3. Máš nějaký předmět, který tě opravdu baví, nebo naopak takový, který ti dělá problém?
4. Jak zvládáš skloubit studium s volným časem a dalšími aktivitami?
5. Čemu se nejraději věnuješ, když zrovna nestuduješ?
6. Máš nějakou zkušenost s prací při studiu? Jaké to pro tebe bylo?
7. Představ si, že můžeš na svém studiu změnit jednu věc. Co by to bylo a proč?
8. Máš už jasnou představu o tom, co budeš dělat po škole? Nebo se ještě rozhoduješ?
9. Když mluvíš, všímáš si někdy, že používáš nějaká parazitní slova?
10. Snažil/a ses je někdy vědomě omezit? Pokud ano, jak se ti to dařilo?

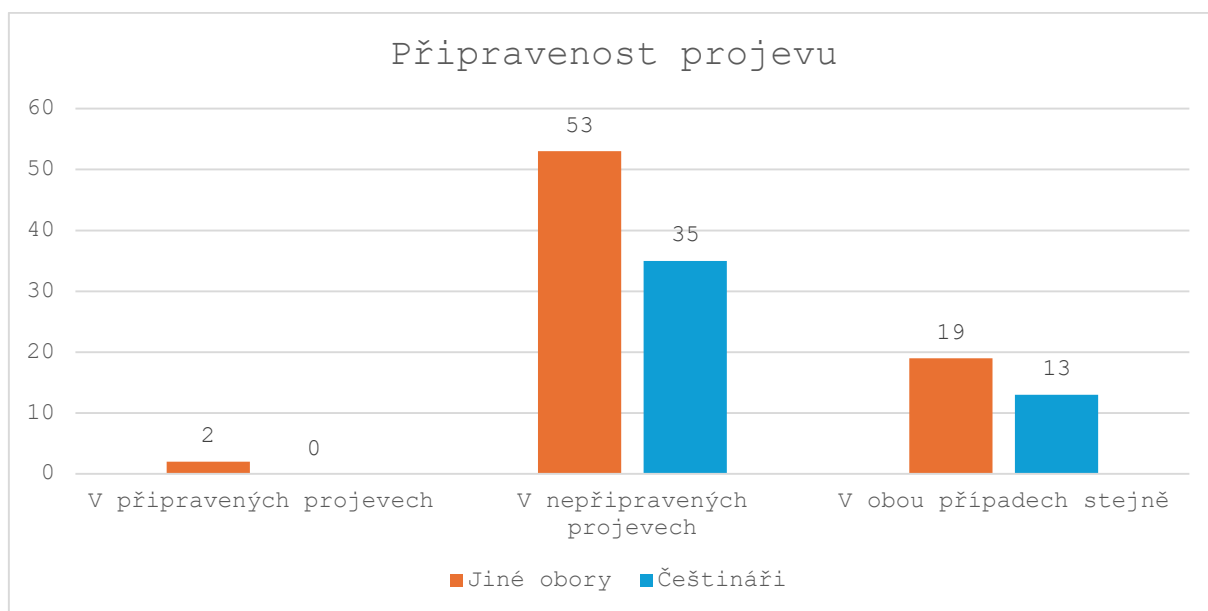
2.2 Analýza dat

2.2.1 Analýza dat z dotazníku

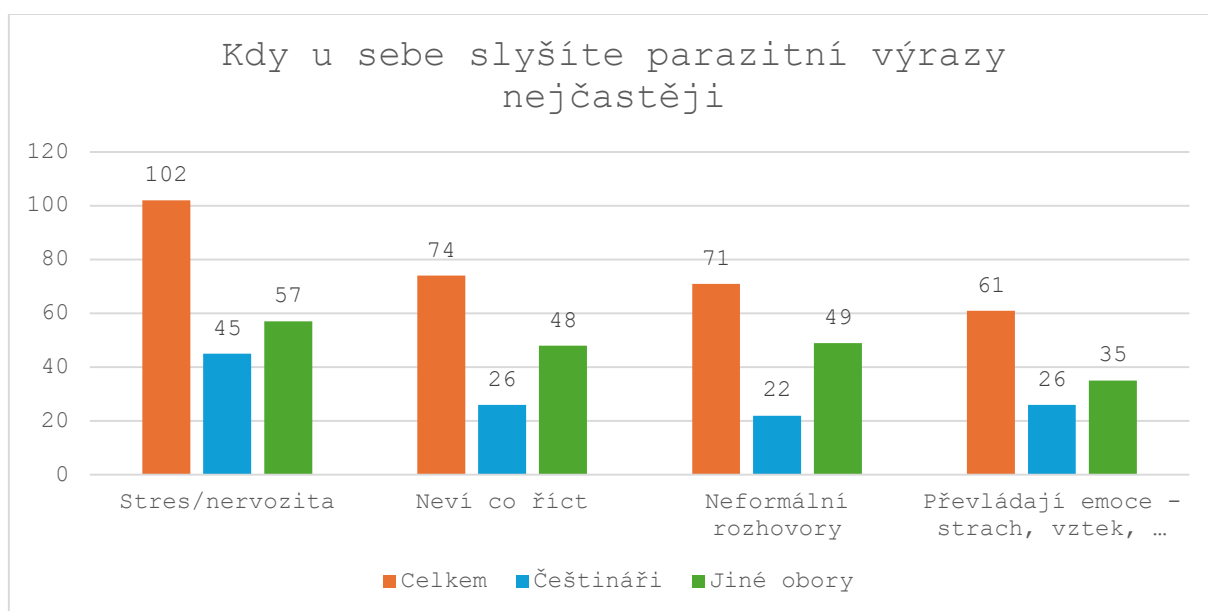
Tato část práce se zaměřuje na vyhodnocení výsledků dotazníkového šetření týkajícího se používání parazitních výrazů mezi dvěma skupinami: studenty českého jazyka a jiných oborů. Celkový počet respondentů byl 145, z toho 57 studentů českého jazyka a 88 studentů jiných oborů.

Z výsledků dotazníkového šetření a grafu výše vyplívá, že většina respondentů (122) přiznává, že slovní vatu používá. Mezi studenty českého jazyka toto uvedlo 48 lidí, tj. 85 % a mezi studenty jiných oborů 74 lidí, tj. 84 %. Zajímavé je, že nikdo z češtinářů neuvedl, že by parazitní výrazy vůbec nepoužíval, zatímco u studentů jiných oborů tuto odpověď zvolili 4 respondenti, tedy 3 %. Celkem 19 respondentů (15 % studentů češtiny a 13 % u studentů jiných oborů) si nebylo jisto, zda slovní vatu používají. Výsledek naznačuje, že používání parazitních výrazů je běžné napříč obory.

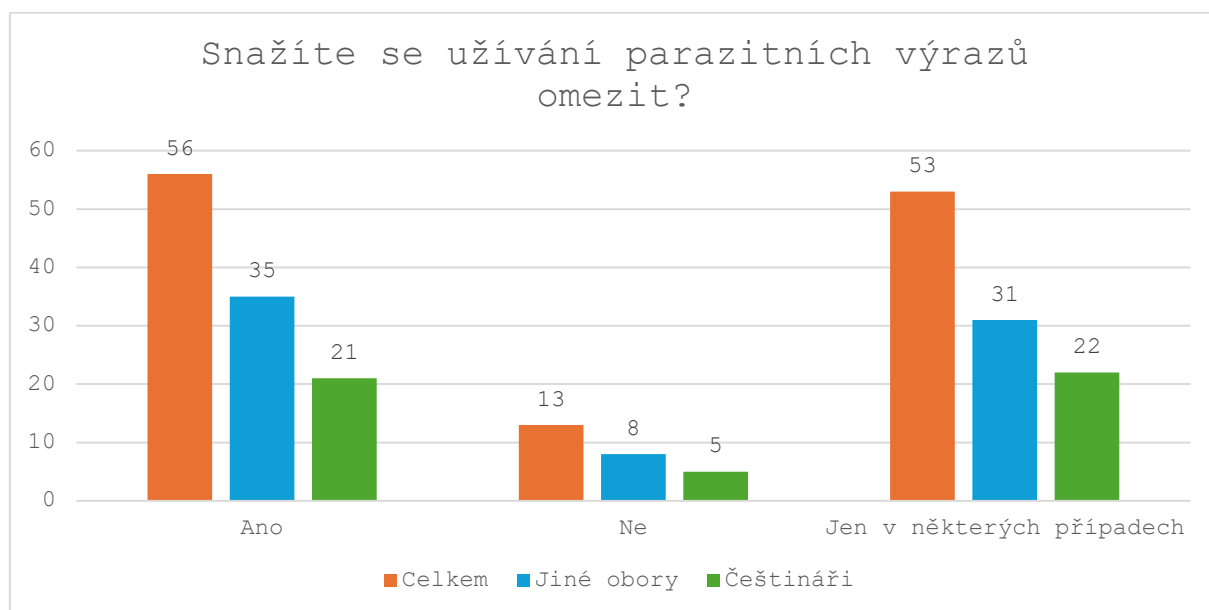
Co se týče připravenosti projevu, výsledky dotazníku přinesly očekávané odpovědi. Nejvíce parazitních slov u sebe studenti slyší právě v nepřipravených projevech (53, tj. 72 % studentů jiných oborů a 35, tj. 73 % studentů češtiny). Možnost „v obou případech stejně“ označilo 19 studentů (26 %) jiných oborů a 13 (27 %) češtinářů. Je zajímavé, že v připravených projevech u sebe nikdo ze studentů češtiny slovní vatu neslyší a jen 2 (2 %) studenti jiných oborů ano.

Nejčastěji uváděným důvodem používání parazitních výrazů byla nervozita nebo stres, což uvedlo dohromady 102 lidí (45 češtinářů a 57 studentů jiných oborů). Dalším častým důvodem byla nejistota v tom, co chce mluvčí říct – tuto možnost zvolilo 74 studentů (26 češtinářů a 48

studentů jiných oborů). Jeden z respondentů do kolonky „jiné“ doplnil odpověď „když vím, co chci říct, ale nevím jak“, což lze zařadit do kategorie „nevím co říct“.

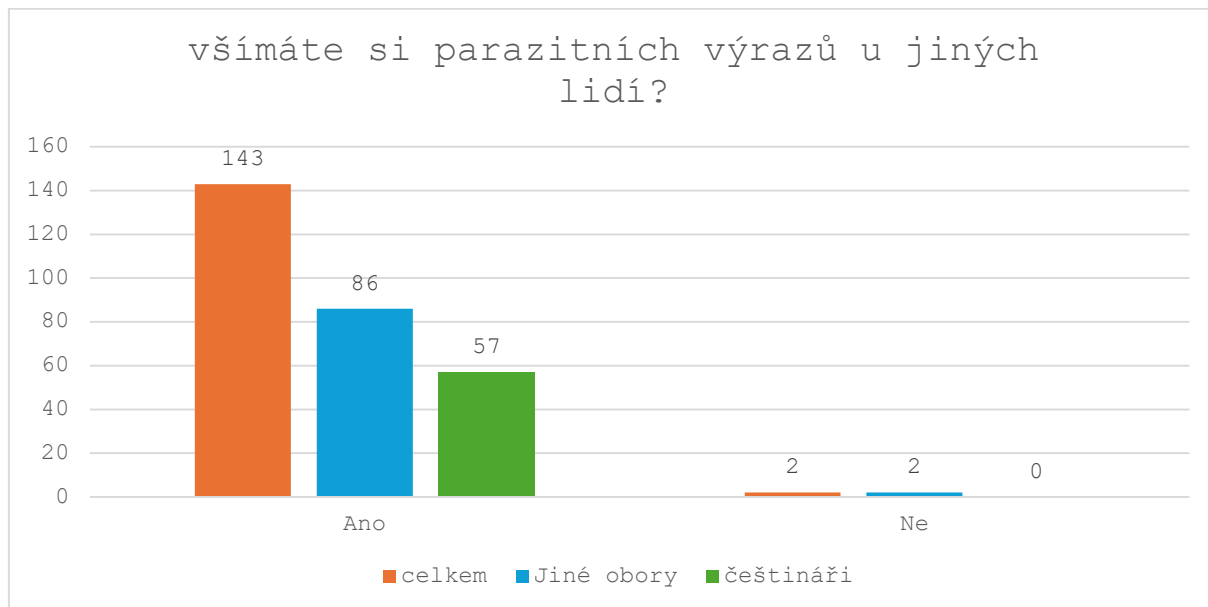
Emocionální vypětí jako důvod zmínilo 61 respondentů (26 češtinářů a 35 studentů jiných oborů). Mezi další často uváděné situace zmíníme neformální rozhovory. Jelikož respondenti měli možnost zvolit více možností, výsledky jsou mírně zkreslené – zatímco někteří si mohli vybrat jednu pro ně nejvýstižnější odpověď, jiní označili více variant, které jim přišly relevantní.

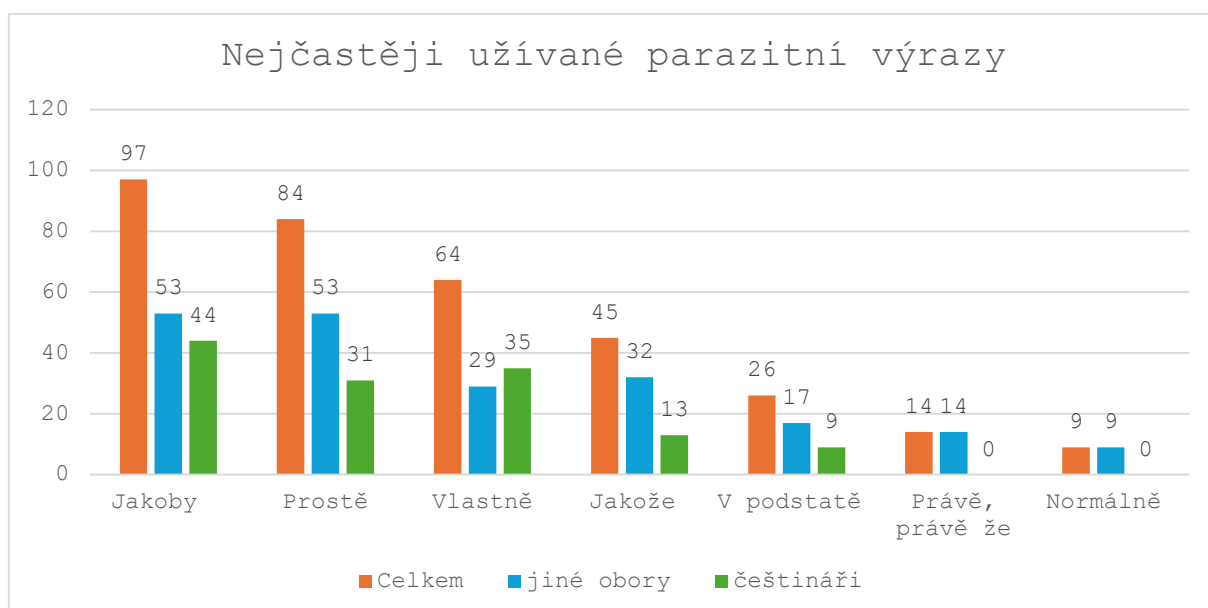
Při dotazu na vědomé omezování parazitních výrazů 21, tj. 45 % češtinářů odpovědělo, že se o to aktivně snaží, zatímco u studentů jiných oborů to bylo 35, tj. 47 % respondentů. Pouze malý počet studentů uvedl, že je parazitní výrazy nijak neomezují (5 češtinářů, tedy 9 % a 8 studentů jiných oborů, tedy 11 %). 22, tj. 46 % češtinářů a 31, tj. 42 % studentů jiných oborů si vybírá konkrétní situace, ve kterých se snaží parazitní výrazy eliminovat. Někteří zmiňovali prezentace ve školách, rozhovory s profesory nebo v práci nebo když si všimnou, že je používají až moc.

Z odpovědí respondentů vyplývá, že mezi hlavní strategie snižování používání parazitních výrazů patří soustředění se na vlastní projev a kontrola výběru slov. Někteří respondenti uváděli, že se snaží zpomalit tempo řeči a vědomě se vyhýbat konkrétním výrazům, které u sebe zaznamenali jako časté. Jiní respondenti uvedli, že ke snížení počtu parazitních výrazů jim pomáhá všimnout si jejich výskytu v mluvě ostatních lidí, což následně umožňuje snáze rozpoznat tyto prvky i ve vlastním projevu. Další strategií, která se v odpovědích objevila,

bylo nahrazování parazitních výrazů krátkými pauzami nebo přechod na jinou větnou formulaci. Významnou roli zde hraje i jazyková příprava – někteří studenti si svůj projev předem nanečisto zkoušejí nebo si vytvářejí poznámky a klíčové body, aby měli jasnou strukturu sdělení a eliminovali nejistotu při vyjadřování.

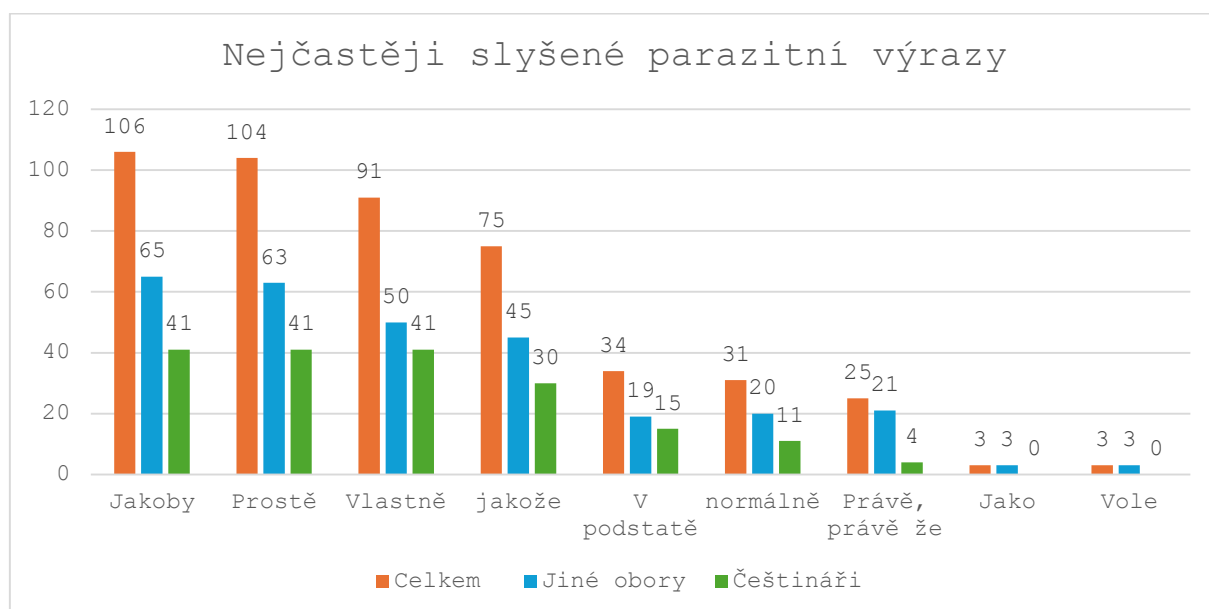

Naprostá většina respondentů (57, tedy 100 % češtinářů a 86, tedy 98 % studentů jiných oborů) uvedla, že si parazitních výrazů všimá i u ostatních mluvčích. Tyto hodnoty podporují informace zmíněné v teoretické části bakalářské práce, konkrétně že nadměrné používání parazitních výrazů může být vnímáno jako rušivý element a lidé si toho často všimají (viz kapitola 1.4.2).

Podle grafu se ukazuje, že mezi nejčastěji používané výrazy patří „jakoby“, „prostě“ a „vlastně“. Výraz „jakoby“ byl uveden celkem 97krát, přičemž 44 výskytů pochází od češtinářů a 53 od studentů jiných oborů. Podobná čísla jsou i u výrazu „prostě“, který byl zmíněn celkem 84krát (31 češtináři, 53 studenti jiných oborů). Výraz „vlastně“ je také hojně zastoupen – celkem 64 výskytů, přičemž 35 pochází od češtinářů a 29 od studentů jiných oborů.

Dalšími často uváděnými výrazy jsou „jakože“ (45 výskytů, z toho 13 u češtinářů a 32 u studentů jiných oborů), „v podstatě“ (26 výskytů, z toho 9 u češtinářů a 17 u studentů jiných oborů) a „právě, právě že“ (14 výskytů, přičemž češtináři jej neuvedli vůbec a studenti jiných oborů 14krát). Zajímavé je, že „normálně“ bylo zmíněno pouze u studentů jiných oborů (9krát).

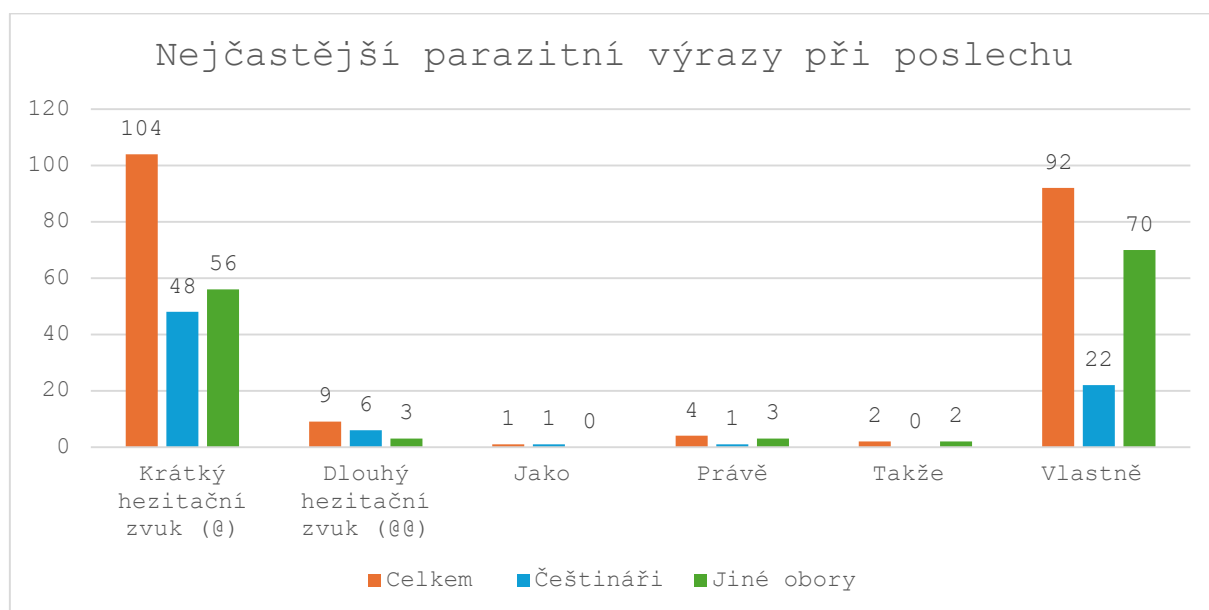
Graf výše se zaměřuje na výrazy, které respondenti slyší nejvíce u jiných lidí. Nejčastějšími slyšenými parazitními slovy jsou „jakoby“ (106 výskytů), „prostě“ (104 výskytů) a „vlastně“ (91 výskytů). Data se částečně shodují s údaji o nejčastěji používaných výrazech, což naznačuje, že slova, které respondenti nejčastěji sami používají, také nejčastěji vnímají u ostatních.

Z výsledků dotazníku vyplývá, že rozdíly mezi češtináři a studenty jiných oborů nejsou výrazné. Zdá se, že studium českého jazyka samo o sobě nemá zásadní vliv na množství používaných parazitních výrazů. Data z dotazníku však poskytují užitečný základ pro další analýzu, která bude pokračovat v rámci rozhovorů a poslechlů.

2.2.2 Analýza dat poslechů

Pro tuto část byly nahrávány a analyzovány formální mluvené projevy vysokoškolských studentů, konkrétně jejich prezentace různých témat. Délka těchto projevů se pohybovala v rozmezí 10 až 20 minut. Respondenti měli k dispozici buďto své vlastní poznámky, nebo prezentaci, ve většině případů oboje.

Z analýzy transkriptů vyplynulo, že nejčastěji se v projevech vyskytovaly následující typy parazitních výrazů a hezitačních zvuků (viz tabulka a graf níže):

	Celkem	Češtináři	Jiné obory
Krátký hezitační zvuk (@)	104	48	56
Dlouhý hezitační zvuk (@@)	9	6	3
Jako	1	1	0
Právě	4	1	3
Takže	2	0	2
Vlastně	92	22	70

Z tabulky a grafu je patrné, že krátké hezitační zvuky (@) představovaly celkově nejfrekventovanější kategorii parazitních jevů ve sledovaných formálních projevech, s celkovým počtem 104 výskytů.

Výraznějším rozdílem se vyznačuje frekvence slova „vlastně“. S celkovým počtem 92 výskytů se jedná o druhý nejčastější parazitní výraz. Zde je patrný značný nepoměr mezi studenty jiných oborů, u nichž byl zaznamenán 70krát, a studenty českého jazyka s pouhými 22 výskyty.

Co se týče dlouhých hezitačních zvuků (@@), jejich výskyt byl v porovnání s krátkými hezitačními zvuky výrazně nižší. Výrazy „jako“, „právě“ a „takže“ se v analyzovaných formálních projevech vyskytovaly spíše okrajově.

Pro objektivnější srovnání mezi skupinami můžeme vypočítat průměrnou frekvenci výskytu parazitních výrazů na minutu. Vzhledem k tomu, že délka projevů se pohybovala v rozmezí 10 až 20 minut, uvažujme průměrnou délku 15 minut (900 sekund). Celkový počet zaznamenaných výrazů u studentů českého jazyka byl 78, u studentů jiných oborů 134. Použijeme následující výpočet:

$$\frac{60 \times Y}{X} = Z$$

X = čas mluvení, počítáno v sekundách

Y = průměrný počet parazitních výrazů u studentů češtiny/jiných oborů

Z = Výsledek – po kolika sekundách zazní další parazitní výraz

60 = sekund v minutě

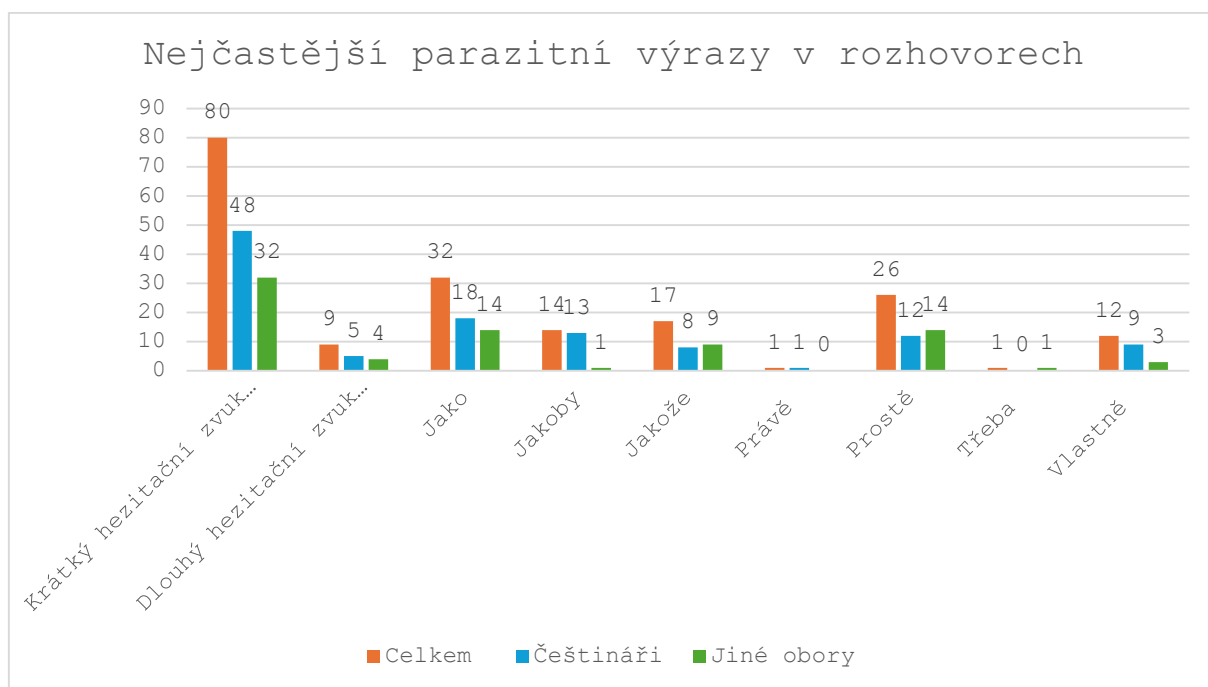
$$\text{Češtináři: } \frac{60 \times 15,6}{900} = 1,04$$

$$\text{Jiné obory: } \frac{60 \times 26,8}{900} = 1,79$$

Z výpočtu vyplývá, že studenti jiných oborů použili v průměru o tři čtvrtiny více parazitních výrazů na minutu (1,79) než studenti českého jazyka (1,04). Je však důležité zdůraznit, že tato zjištění jsou založena na omezeném vzorku a pro komplexnější závěry by byl zapotřebí rozsáhlejší výzkum.

2.2.3 Analýza dat rozhovorů

V této kapitole se zaměříme na analýzu odpovědí v polostrukturovaném rozhovoru. Rozhovory probíhali v uvolněné a klidné atmosféře. Respondenti měli na odpovídání libovolné množství času, jen byli předem požádáni, aby se snažili neodpovídat jedním slovem, popřípadě jednoduchou větou. Také jim bylo řečeno, že žádná odpověď nemůže být špatná a ať odpovídají cokoli je napadne. Veškeré příklady v této kapitole pocházejí z nahraných a následně přepsaných rozhovorů.

	Celkem	Češtináři	Jiné obory
Krátký hezitační zvuk (@)	80	48	32
Dlouhý hezitační zvuk (@@)	9	5	4
Jako	32	18	14
Jakoby	14	13	1
Jakože	17	8	9
Právě	1	1	0
Prostě	26	12	14
Třeba	1	0	1
Vlastně	12	9	3

Z výsledků rozhovorů vyplynulo, že nejčastěji se v projevu vysokoškolských studentů vyskytují krátké hezitační zvuky (80 výskytů), přičemž se často objevovaly na začátku odpovědí. Zde byly zaznamenány i častá parazitní slova „tak asi“ nebo „no“. Když se respondenti rozmýšleli nad odpověďmi, po krátké nebo delší tiché pauze potřebovali nějak začít svoji výpověď. Pro znamení, že se chystají odpovědět, upoutávali pozornost právě těmito výrazy. Naopak v případě, kdy na otázky reagovali okamžitě, parazitní slova na začátku nepoužívali.

Mezi dalšími často zaznamenanými výrazy bylo „jako“ (32 výskytů) a „prostě“ (26 výskytů). Hojně se vyskytovalo i „třeba“, nicméně až na jeden případ ho respondenti používali jako synonymum pro „například“.

Př. 1: (...) teď v poslední době ráda **třeba** doučuji češtinu.

Př. 2: Nemaj tolik predispozicí **jako** některý, který jsou **třeba** z obchodek a takhle.

V některých případech se „jako“ objevovalo ve funkci přirovnání nebo spojky. Ve velké většině ale fungovalo právě jako parazitní výraz.

Př. přirovnání: (...) jelikož na gymnáziu **třeba** nebejvaj předměty **jako** je účetnictví a ekonomie (...)

Př. parazitního výrazu: Takže asi kdybych to měl **jako** nějak shrnout, tak proč jsem si vybral tenhle obor (...)

Správné použití slova „prostě“ bylo zaznamenáno jen třikrát, a to v případech, kdy se jednalo o modální částici, kterou bylo možné nahradit slovem zkrátka, aniž by došlo ke změně smyslu věty.

Př. 1: (...) dělat všechno teďkon na poslední chvíli je **prostě** náročný.

Př. 2: (...) někdy je toho **prostě** moc.

Naopak v následujících případech sloužilo „prostě“ jako výplňkový výraz, který nenesl žádný význam.

Př. 1: (...) buďto je ten den takovej klidnej odpočinkovej **prostě** anebo si musím sednout k té knížce a učit se **no**.

Př. 2: (...) kdybych si měl vybrat jeden, tak **@ prostě** je tam škola, je tam učení, (...)

Mezi studenty češtiny byly o něco častější krátké hezitační zvuky (48 studentů češtiny x 32 jiné obory) a výrazy „jako“ (18 studentů češtiny x 14 jiné obory). Naopak studenti jiných oborů měli vyšší frekvenci u „jakoby“ (12 studentů jiných oborů x 1 student češtiny) a „vlastně“ (9 studentů jiných oborů x 3 studentů češtiny).

Na první pohled by se mohlo zdát, že češtináři používají parazitní výrazy mnohem častěji než studenti jiných oborů. Podle údajů v tabulce totiž češtináři dohromady použili 114 parazitních výrazů, zatímco studenti jiných oborů pouze 78. Je ale potřeba vzít v úvahu, že délka odpovědi se lišila – studenti jiných oborů mluvili v průměru 5 minut, zatímco studenti češtiny 7 minut.

Pro objektivní srovnání můžeme vypočítat průměrný počet parazitních výrazů na jednu minutu s použitím stejného vzorce jako v minulé kapitole:

$$\frac{60 \times Y}{X} = Z$$

X = čas mluvení, počítáno v sekundách

Y = průměrný počet parazitních výrazů u studentů češtiny/jiných oborů

Z = Výsledek – po kolika sekundách zazní další parazitní výraz

60 = sekund v minutě

$$\text{Češtináři: } \frac{60 \times 22,8}{420} = 3,26 \qquad \text{Jiné obory: } \frac{60 \times 15,6}{300} = 3,12$$

Po výpočtu vyjde, že češtináři použijí v průměru 3,26 parazitních výrazů na minutu, zatímco studenti jiných oborů 3,12. Rozdíl je tedy opravdu minimální, což naznačuje, že i když češtináři pracují s jazykem více, v běžném mluveném projevu se od ostatních studentů příliš neliší.

Zajímavým, ale očekávaným, rozdílem mezi skupinami bylo to, že všichni češtináři věděli, co parazitní výrazy jsou a v otázce 9 a 10 (viz otázky v kapitole 2.1.2.3) jim nebylo potřeba nic blíže vysvětlovat. Naopak studenti jiných oborů se doptávali, co to znamená a co může mezi tyto výrazy patřit.

2.3 Porovnání výsledků

Ačkoli si většina respondentů uvědomuje používání parazitních výrazů, jejich frekvence a způsob užívání se liší podle situace. Tato kapitola analyzuje a porovnává výsledky ze tří metod (dotazník, poslechy, rozhovory). Každá z nich poskytla jiný úhel pohledu na problematiku parazitních výrazů, a jejich propojením lze dospět k hlubšímu pochopení tohoto jevu.

Dotazník poskytl kvantitativní data a ukázal celkový postoj respondentů ke slovním vycpávkám. Ze vzorku 145 respondentů (57 studentů češtiny a 88 studentů jiných oborů) vyplynulo, že si většina studentů těchto výrazů všímá. Rozhovory potvrdily, že češtináři problematiku nejen znají, ale jsou si svého vlastního užívání těchto výrazů vědomi. Naopak studenti jiných oborů se často doptávali na význam a konkrétní příklady. To potvrzuje, že lingvistické vzdělání zvyšuje povědomí o řešené problematice, ale nemusí nutně znamenat automatickou změnu v řečových návycích. Zdá se, že uvědomění si parazitních výrazů je prvním krokem, ale pro jejich omezení je potřeba vědomá snaha a pravděpodobně i cílený trénink řečového projevu.

Při porovnání studentů českého jazyka a studentů jiných oborů se ukázalo, že rozdíly v množství používaných parazitních výrazů nebyly nijak výrazné. Ačkoli dotazníkové šetření naznačilo, že studenti češtiny mají větší povědomí o existenci a užívání slovní vaty (nikdo z nich nevedl, že by jí nepoužíval), analýza poslechnů a rozhovorů odhalila pouze mírné rozdíly. Ve formálních projevech použili studenti jiných oborů v průměru 1,79 parazitního výrazu na minutu, zatímco studenti češtiny 1,04. V neformálních rozhovorech byl rozdíl mezi skupinami ještě menší (3,26 u češtinářů oproti 3,12 u studentů jiných oborů). Toto zjištění je poměrně překvapivé a potvrzuje konec předešlého odstavce, tedy to, že samotné lingvistické vzdělání nemusí automaticky vést k eliminaci parazitních výrazů v běžném mluveném projevu.

Jedním z klíčových zjištění je nesoulad mezi uvědomováním si parazitních výrazů v dotazníku a jejich skutečným výskytem v mluvených projevech. Zatímco dotazník odhalil, že respondenti si nejčastěji všímají výrazů jako „jakoby“, „prostě“ a „vlastně“ (jak u sebe, tak u ostatních), analýza poslechnů a rozhovorů ukázala, že nejfrekventovanější kategorií byly krátké hezitační zvuky (@). To může znamenat, že si mluvčí krátké pauzy a zvuky často neuvědomují, nepovažují je za slova v pravém slova smyslu, nebo je vnímají jako přirozenou součást plynulého projevu. Je zde vidět důležitost kombinace introspektivních metod (jako je dotazník) s objektivními metodami analýzy reálné řeči.

Dalším zajímavým srovnáním je rozdíl v dominantních parazitních výrazech mezi připravenými a nepřipravenými projevy. V analyzovaných formálních projevech (poslechy) se jako druhý nejčastější výraz po hezitačních zvucích objevovalo slovo „vlastně“. Naopak v neformálních rozhovorech dominovalo "jako" a "prostě". Toto zjištění by mohlo naznačovat, že při přípravě projevu se někteří mluvčí snaží eliminovat pro ně nápadnější nebo běžněji vnímané výplňové výrazy, ale nevědomě je nahrazují jinými. Slovo „vlastně“ by v tomto kontextu mohlo sloužit k vyjádření určité míry nejistoty nebo upřesnění myšlenky v projevu.

Při porovnání projevů je vidět i frekvenční rozdíl. Při porovnání projevů je vidět i frekvenční rozdíl. Studenti češtiny použili třikrát více parazitních slov v projevech nepřipravených než v projevech připravených. U studentů jiných oborů to bylo téměř dvakrát více.

Z metodologického hlediska se ukázalo, že kombinace kvantitativních (dotazník, frekvenční analýza poslechů a rozhovorů) a kvalitativních (analýza obsahu odpovědí v dotazníku a rozhovorech) metod poskytla komplexnější obraz zkoumané problematiky. Dotazník umožnil získat široké spektrum názorů a postojů, poslechy poskytly objektivní data o výskytu parazitních výrazů ve formálních projevech a rozhovory odhalily jejich užívání v neformálním kontextu. Nicméně je nutné zohlednit omezení výzkumu, například velikost zkoumaného vzorku.

Závěrem lze konstatovat, že porovnání výsledků ze všech tří metod odhalilo komplexní povahu problematiky parazitních výrazů. Ačkoli si většina studentů jejich užívání uvědomuje, skutečná frekvence a podoba se liší v závislosti na kontextu a typu projevu. Překvapivě malé rozdíly mezi studenty českého jazyka a jiných oborů znamenají, že lingvistické vzdělání samo o sobě nemusí být zárukou vymizení těchto výrazů z řeči. Důležitým faktorem se jeví spíše vědomá snaha a cílená práce na zlepšení vlastního řečového projevu.

Závěr

Bakalářská práce se zaměřila na problematiku parazitních výrazů v mluvených projevech vysokoškolských studentů. Hlavním cílem bylo identifikovat nejčastější parazitní výrazy a zjistit jejich frekvenci. Zvláštní důraz byl kladen na porovnání studentů českého jazyka a studentů jiných oborů, aby bylo možné posoudit vliv lingvistického vzdělání na celkový řečový projev.

Analýza rozhovorů, poslechů a dotazníkové šetření ukázala, že parazitní výrazy jsou běžnou součástí mluvené komunikace. Používá je každý, ačkoliv se jejich frekvence a konkrétní podoby mohou lišit v závislosti na typu projevu. Celkově nejčastějšími parazitními výrazy byly hezitační zvuky, v připravených projevech dominovalo slovo „vlastně“ a v nepřipravených „jako“. Výsledky potvrzují informace z teoretické části, konkrétně že výplňková slova plní určitou funkci při formulaci myšlenek, zejména v situacích vyžadujících spontánní projev.

Přestože studenti českého jazyka projevovali větší povědomí o parazitních výrazech a jejich vědomé reflexi, jejich řeč se od studentů jiných oborů lišila jen minimálně. To znamená, že samotné lingvistické vzdělání nevede k eliminaci těchto jevů. Faktor uvědomění si parazitních výrazů neznamena i jejich automatické omezení. Je nutný i trénink řečového projevu.

Výsledky výzkumu přispívají k hlubšímu porozumění fungování parazitních výrazů v akademické komunikaci a mohou studentům pomoci při vědomé práci na zlepšení jejich mluvy. Zároveň otevírají prostor pro další zkoumání, například vlivu různých faktorů, jako jsou stres, sociální kontext nebo individuální jazykové zvyklosti.

Celkově lze konstatovat, že parazitní výrazy jsou přirozenou součástí mluvené komunikace a není nutné je vždy vnímat jako negativní prvek. Klíčové je vědět, kdy a v jaké míře je jejich použití vhodné a v situacích vyžadujících formálnost a profesionalitu se je snažit minimalizovat.

Seznam použitých značek

@ = krátký hezitační zvuk

@@ = dlouhý hezitační zvuk

- = pauza

-- = delší pauza

(...) = vynechaná část promluvy

Literatura

ARNOLD, Jennifer E., FAGNANO, Michelle, TANENHAUS, Michael K. Disfluencies Signal Thee, Um, New Information. *Journal of Psycholinguistic Research*, 2003, roč. 32, č. 1, s. 25–36. Dostupné z:

<https://link.springer.com/article/10.1023/A:1021980931292> (poslední přístup: 27. února 2025).

BALHAR, Jan (ed.). *O češtině každodenní*. Jazykověda / Blok, Brno. Brno: Blok, 1984.

BARBARO, Michael. The Mayor, Um, You Know, Feels for Her. *The New York Times*, 30. prosince 2008. Dostupné z: <https://archive.nytimes.com/cityroom.blogs.nytimes.com/2008/12/30/the-mayor-um-you-know-feels-for-her/> (poslední přístup: 21.02.2025).

BBC News. Caroline Kennedy 'unprepared' for Senate. *BBC*, 30. prosince 2008. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/7804407.stm> (poslední přístup: 21.02.2025).

BRENNAN, Susan E., SCHOBBER, Michael F. *The role of fillers in communication*. Columbia University, 2008. Dostupné z: https://www.columbia.edu/~rmk7/HC/HC_Readings/Brennan_Schober.pdf (poslední přístup: 27. února 2025).

BRINTON, Laurel J. *Pragmatic markers in English: grammaticalization and discourse functions*. Topics in English linguistics. Berlin: Mouton de Gruyter, 1996. ISBN 978-1-107-12905-4.

CONRAD, Frederick G., a kol. Interviewer Speech and the Success of Survey Invitations. *Journal of the Royal Statistical Society. Series A (Statistics in Society)*, 2013, vol. 176, no. 1, s. 191–210.

ČECHOVÁ, Marie. *Čeština: řeč a jazyk*. Praha: ISV, 1996, s. 340-345. ISBN 80-85866-12-9.

ČECHOVÁ, Marie, KRČMOVÁ, Marie, MINÁŘOVÁ, Eva a CHLOUPEK, Jan. *Stylistika současné češtiny*. Praha: ISV, 1997, s. 61-200. ISBN 8085866218.

ČMEJRKOVÁ, Světa (ed.). *Styl mediálních dialogů*. 1. vyd. Praha: Academia, 2013, s. 255. ISBN 978-80-200-2267-7.

ČMEJRKOVÁ, Světla, HOFFMANNOVÁ, Jana. *Mluvená čeština: hledání funkčního rozpětí*. 1. vyd. Praha: Academia, 2011. ISBN 978-80-200-1970-7.

DUVALL, Emily, ROBBINS, Aimee, GRAHAM, Thomas, DIVETT, Scott. *Exploring Filler Words and Their Impact*. Schwa, 2014. Dostupné z: <https://schwa.byu.edu/files/2014/12/F2014-Robbins.pdf> (poslední přístup: 26. února 2025).

GOLDWATER, Sharon, JURAFSKY Dan, and MANNING Christopher D. Which Words are Hard to Recognize? Prosodic, Lexical, and Disfluency Factors that Increase Speech Recognition Error Rates. *Speech Communication*, 2010, roč. 52, č. 3.

HOFFMANNOVÁ, Jana, HOMOLÁČ, Jiří a MRÁZKOVÁ, Kamila (ed.). *Syntax mluvené češtiny*. Lingvistika. Praha: Academia, 2019, s. 244-351. ISBN 978-80-200-2961-4.

HRBÁČEK, Josef. *Nárys textové syntaxe spisovné češtiny*. Praha: Trizonia, 1994. ISBN 80-85573-51-2.

CHLOUPEK, Jan a KREISELOVÁ, Dagmar. *Stylistika pro učitele*. Učební texty Ostravské univerzity. Ostrava: Ostravská univerzita, 1997, s. 52-53. ISBN 80-7042-119-3.

KRČMOVÁ, Marie. Hezitační zvuk. In: Karlík, Petr; Nekula, Marek; Pleskalová, Jana (eds.). *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/HEZITA%C4%8CN%C3%8D%20ZVUK> (poslední přístup: 24. 11. 2024).

LOLLOK, Marek. Několik poznámek k ne/formálnosti jazykové komunikace v češtině. *Bohemistyka*, 2018, roč. 9, s. 9–18. DOI: 10.14746/bo.2018.1.1. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/350511578_Nekolik_poznamek_k_neformalnosti_jazykove_komunikace_v_cestine (poslední přístup: 27. února 2025).

OOMEN, Claudy C. E., and POSTMA Albert. Effects of Divided Attention on the Production of Filled Pauses and Repetitions. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 2001, roč. 44, č. 5.

OSOLSOBĚ, Klára. Zvukomalebné citoslovce. In: Karlík, Petr; Nekula, Marek; Pleskalová, Jana (eds.). *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/ZVUKOMALEBN%C3%89%20CITOSLOVCE> (poslední přístup: 24. 11. 2024).

RINAS, Karsten. Tři "nové" modifikační částice v češtině: schválně, normálně a jako. *Slovo a slovesnost*, 2013, roč. 74, č. 3, s. 163-177.

SKARNITZL, Radek a Pavel MACHAČ. Míra rušivosti parazitních zvuků v řeči mediálních mluvčích. *Naše řeč*, 2012, roč. 95, č. 1, s. 3-14. ISSN 0027-8203. Dostupné z: <https://asjournals.lib.cas.cz/naserec/article/uuid:d0c0b0a4-e687-41a1-afdc-b90e3d921ab9>.

VILLAR, Gina, ARCIULI Joanne, MALLARD David. Use of 'Um' in the Deceptive Speech of a Convicted Murderer. *Applied Psycholinguistics*, 2012, roč. 33, č. 1, s. 83–95. Dostupné z: <https://doi.org/10.1017/S0142716411000117> (poslední přístup: 24. 02. 2025).

Vyjádření k využití nástrojů umělé inteligence

Při zpracování této bakalářské práce byly nástroje umělé inteligence využity pouze v souladu s pravidly zachovávajícími originalitu a integritu vlastní tvorby studenta. Konkrétně byly AI nástroje využity pro:

- a) Jazykovou revizi – kontrolu pravopisu a stylistiky s cílem zajistit srozumitelnost a plynulost textu, nikoliv však k tvorbě obsahu samotné práce.
- b) Překlad abstraktu – překlad české verze do anglického jazyka, přičemž následná kontrola a úpravy byly provedeny autorem práce.

V žádném případě nebyly nástroje AI využity k automatickému generování odborného obsahu nebo analýzy dat. Veškeré interpretace výsledků, závěry i samotný výzkum jsou výsledkem vlastního úsilí autorky.

Přílohy

Dotazník

Vážené studentky a vážení studenti vysokých škol, ráda bych Vás požádala o vyplnění krátkého dotazníku, který se týká parazitních výrazů. Všechny odpovědi budou anonymní a nemělo by to zabrat více než pár minut. Žádám Vás o co nejpřesnější a nejpravdivější odpovídání. Předem děkuji za vyplnění a za čas, který mi věnujete.

(Pokud nestudujete vysokou školu, dotazník prosím nevyplňujte)

Co jsou parazitní výrazy?

Parazitní výrazy, jinak také například slovní vata, jsou taková slova, která se dají v mluvě vypustit, a to i bez ohrožení srozumitelnosti projevu. Důvody jejich výskytu jsou různé. Může to být malou slovní zásobou nebo třeba nervozitou. Často se vyskytují právě v nepřipraveném projevu a slouží k získání času při formulaci myšlenky. Mluvčí si ani nemusí uvědomovat, že vycpávková slova používá.

1. Pohlaví
 - a. Muž
 - b. Žena
 - c. Jiné
2. Věk

3. Co studujete (poprosím maior)
 - a. Čj
 - b. ZSV
 - c. Aj
 - d. Nj
 - e. Jiné: _____
4. Používáte slovní vatu?
 - a. Ano
 - b. Ne (Ti, co zvolili tuto možnost pokračují až na otázku 10)
 - c. Nevím
5. V jakých projevech u sebe slovní vatu slýcháte častěji?
 - a. V připravených

- b. V nepřípravených
 - c. V obou případech stejně
6. V jakých situacích užíváte slovní vatu nejčastěji? (Možnost zvolit více odpovědí)
- a. Když jsem ve stresu
 - b. Když nevím, co říct
 - c. Když převládají emoce (vztek, smutek, ...)
 - d. Při prezentování před lidmi
 - e. Jiné: _____
7. Jaká slova u sebe nejčastěji zaznamenáváte? (Možnost zvolit více odpovědí)
- a. Jakoby
 - b. Jakože
 - c. Normálně
 - d. Právě
 - e. Prostě
 - f. Vlastně
 - g. Jiné: _____
8. Snažíte se jejich užívání omezit?
- a. Ano
 - b. Ne
 - c. Jen v některých případech
9. V jakých případech se je snažíte omezit? (Otázka pouze pro ty, kteří v otázce 8 zvolili možnost c)
- _____
10. Jak to, že slovní vatu nepoužíváte? (např. Dávám si na to pozor, nepotřebuji vyplňovat čas při mluvení, ...) (Otázka pouze pro ty, kteří v otázce 4 zvolili možnost b)
- _____
11. Slýcháte výplňková slova i u ostatních?
- a. Ano
 - b. Ne (konec dotazníku pro ty, kteří zvolili tuto možnost)
12. Jaké parazitní výrazy slýcháte nejčastěji?
- a. Jakoby
 - b. Jakože
 - c. Normálně
 - d. Právě

- e. Prostě
- f. Vlastně
- g. Jiné: _____

13. Vadí vám, když ostatní používají slovní vatu?

- a. Ano, vadí mi to
- b. Ne, nevadí mi to
- c. Jen když ji používají často
- d. Nevnímám to
- e. Jiné: _____

Děkuji za vyplnění dotazníku a Váš čas.

Transkript poslechlů

Češtináři

1. Ke kterým se vždy @ uchyluje když @ ji něco zaujme nebo když ji něco tíží, to znamená ten ponižující rozhovor s @ Cívkovou, který **vlastně** způsobil to zastavení a pak zase něco jiného podporovalo tu chůzi. Takže každý hlubší zamyšlení si **vlastně** vyžaduje to @ zastavení. Nebo například u Havla se posadí, když je zasažena tím jeho odmítnutím. Jedličková dále konstatuje, jak se perspektiva vypravěče stále mění, když se zaměření střídá mezi popisem krajiny a vnitřním stavem samotné hrdinky. To nám **vlastně** umožňuje prožít si ten samotný @ příběh @ zevnitř @ tak i – zvenčí. --

Gnómický časoprostor je v povídce prolínán s aktuálním dějem, to znamená že popis aktuálních událostí jako je popis krajiny nebo rozhovor postav je obohacen o hlubší obecnější úvahy a tyto obecné úvahy se často týkají morálních otázek @ vztahů nebo smyslu života. Takovým případem je například matčino vtipné hodnocení **vlastně** na konci té povídky.

Gnómy, pověry, tradice průběžně utvářejí nadčasové pozadí a i samotné **vlastně** vyvrcholení té zápletky a sice **vlastně** nedorozumění Cilky s Havlem, který **vlastně** odmítl jít na svatbu, kde ona měla být **vlastně** družičkou, **vlastně** kvůli pověře. Další takovou pověrou **právě** bylo, když ke stavení @ příběhne kolčavka, která měla značit štěstí.

Co se týká charakteristiky, tak my už jsme to **vlastně** říkali. Jednání Cilky je založeno na citech. Vede **vlastně** v sobě intenzivní souboj @ myšlenek, v její hlavě probíhají @ stavy strachu a úzkosti. Je závislá na – názorech ostatních a cítí se **vlastně** @ společensky bezvýznamná a nevěří sama @ sama sobě.

2. Na začátku uvádí, že **vlastně** ta kompozice té Marinky byla **jako** tradičně interpretována tak, že @ je divadelně hudební a že nám může připomínat operu. Že nám to **vlastně** začíná nahoře, pak je operetura, 1. dějství a finále. To nám @@ ale neříká nic moc @ o té @@ metodě toho obrozeneckého textu a že s tím vnitřním uspořádáním to nemá nic moc společného. Vkládání právě těch @ těch básnických celků není @ ničím neobvyklým.

Mácha **vlastně** využívá těch básnických @@ básnických celků k vyjádření stavu @ kterému může dát určitost **právě** @ jen ta báseň.

@ tadyto jsou dopisy toho otce. Tenhle je z prvního dějství a **v podstatě jako** po druhé se nám opakuje na konci druhého dějství a je tam třikrát ve velice **jako** krátkém intervalu za sebou a

@ jak už jste si nejspíš všimli, tak je to vždycky návrat jako témat. Jsou to opakující se ale **jako** strnulé okamžiky, které fixují něco, co už bylo @@. A **vlastně** jak se nám tam tohle objevuje čtyřikrát v té povídce, tak je to princip otáčivosti. A základní kompoziční vlastně postup vidí **právě @** v @ tadytom popisu a **vlastně** i popírá tu myšlenku že @ stavba té Marinky je divadelně hudební.

3. Mezi cíle patřilo upevnění – upevnění moci strany propagace @ ideologii, mobilizace obyvatel, diskreditace opozice nebo alespoň nějaké její oslabení a @@ jako nejdůležitější cíl bych asi řekla, že bylo vytvoření jednotného národního vědomí.

Pak tady mám – definované nějaké klíčové myšlenky té komunistické propagandy, mezi které patří třídní boj, kolektivismus, mezinárodní solidarita a antiimperialismus.

A teď už bych se rovnou přesunula k šíření komunistické propagandy, ke kterému docházelo samozřejmě přes ta média -- přes televizi, rádio, tisk. @ Dalším způsobem @, jak šířit tu komunistickou propagandu bylo skrz umění a kulturu. Přes různé filmy. Literaturu. Nebo výtvarné umění.

@ Klíčovým nástrojem propagandy bylo samozřejmě nějaké vzdělávání. A učební osnovy – osnovy byly upravované, například byly vyškrtávány různé části dějin nebo byly alespoň zkreslovány. A k šíření docházelo také v mládežnických organizacích jako třeba pionýrů.

Teď bych se přesunula k ukázkám z literatury. A vybrala jsem báseň od Vítězslava Nezvala, ve které on **vlastně** oslavuje (nesrozumitelné). To můžete vidět v té poslední strofě. Koukněte se, co on tam **vlastně** píše.

Teď bych ještě chtěla pohovořit o těch mládežnických organizacích. V prostředku si to můžete přečíst, což byla **vlastně** součást pionýra, na kterých se pak **právě** ty děti v těch jiskrách připravovaly a potom vstupovali do toho pionýra, který byl **vlastně** založen na výchově dětí a mládeže.

4. Edgar Allan Poe. Když se řekne tohle jméno, co si pod tím představíte? Z hlediska **třeba** umění. @ Já jsem teda pracoval i se sekundární literaturou. Tam nazývají Poea a – i dobový kontext, tak se o něm mluví **jako** o člověku dráždivé povahy. @ jak si to vysvětlit --. @ člověk dráždivé povahy @ jak ho popisovali i dobová – dobová společnost @. Byl velkým perfekcionista, všechno dělal na sto procent. Jakákoli kritika, která na něj byla, tak on

automaticky si to bral velmi osobně. Zároveň byl velmi citlivý až přecitlivělý básník. Jo tadyto úsloví se používalo i v období romantismu, co jsem si tak nějak **jako** zjistil. @ jinak byl v mládí ovlivněn Byronem a Morem. @ s tím že je důležité, že on se zajímal o velkou škálu témat – o inferno, okultismus, historie Egypta a tak dále. Jeho rodina byla z Richmondu, následně on pak studoval chvíli v Anglii. @ kterou myslím že tu univerzitu nedostudoval a začal s novinářinou, psal nějaké kritiky a tak dále.

Ted' si něco řekneme o básni Havran. Poprvé byla vydána ta báseň v roce 1845. @ kompozičně je báseň o osmnácti slokách. Děj jsme si řekli a přejdeme tedy k té symbolice. @ když řeknu už víckrát ne, co vám to připomíná za zvuk? Krá krá – kdo to dělá tenhle zvuk? Havran.

Když se podíváme na škálu libido a mortido. Kam byste postavu zařadili? Já si myslím, že tam jde o to, že @@ když se na to podíváme, že tady rozjímá nad tou smrtí té své – té své milé, tak už nějakým způsobem asi to evokuje, že spíš to bude k tomu mortidu.

A co se teďka teda děje, když on se ptá toho havrana pořád dál a dál, kam on se posouvá každou tou odpovědí už víckrát ne?

@ když máte uzavřený pokoj, tak tam to nějakým způsobem navazuje. Venku je zima --. Ted' ještě otázka, v jakém měsíci se to odehrává. Otázka, zda je prosinec nebo leden. Obě odpovědi jsou správné. V českém překladu je leden, v anglickém je prosinec. Ted' – proč to tak je? Zaprvé se to rýmuje, zadruhé se mění čas. V prosinci se čas krátí, v lednu prodlužuje. Prosinec je teda lepší z hlediska té interpretace, protože se krátí čas a nějakým způsobem se nám to dostává k tomu tématu toho havrana.

5. Já vám představím konkrétní typy politiků z povolání. -- V minulosti se vyvinuli @ z boje panovníků se stavy, takže byli ve službách panovníků.

Prvním typem byli klerikové, což byli politicky použitelné vrstvy nestavovského charakteru v Číně, Indii, Mongolsku, a tak dále. @ co je důležité, tak byli znalí písma a klerik jako takový stál mimo honbu za klasickými politickými zájmy. Nechtěl moc ani pro sebe ani pro své potomky.

Dalším typem byli humanisticky vzdělaní literáti, což je doba prvních humanistických škol. U nás to byli @ humanisté v renesanci a v Číně -- tak to byl mandarín. Vrstva, která se rozvíjela už od antiky a určila celý osud Číny.

V 17. století **@** na místo **@** humanitních literátů nastupuje dvorská šlechta, která byla vyvlastněná ze stavovské politické moci a panovník ji připoutal ke svému dvoru.

Pak tu mám patriciát, což je specifický útvar pro Anglii, který se skládal z nižší šlechty a rentiérů. Tato vrstva byla původně proti baronům a panovník jí prosazoval do takzvaného selfgovernmentu.

Dalším typem byli **@** univerzitně vzdělaný právníci, což je specifická vrstva pro Západ. Je to důležité kvůli právnímu racionalizmu, který byl zásadní pro vznik absolutistického státu.

Teď se podíváme na opravdového úředníka, který **@** by ve svém povolání neměl provozovat politiku jako takovou, ale měl by nestranně spravovat a neměl by bojovat. A – měl by se - vyhýbat svým vlastním představám. Měl by **@** plnit rozkazy svého politického vůdce i kdyby to mělo být proti jeho vlastním – představám.

Dalším typem je demagog, což je typ vůdčího politika na Západě. **@** moderní demagog má používat řečnictví a co je důležitější – tištěné slovo. Hlavním představitelem je politický žurnalista.

Žurnalista postrádá pevnou sociální klasifikaci. Mohli bychom ho zařadit do -- kasty – páriů, která je ve společnosti hodnocena podle těch nejhorších představitelů. Mají obrovskou odpovědnost – práce musí být vykonána ihned a na rozkaz, musí působit ihned. Lidé si vždy pamatují jen to nejhorší. Proto musí žurnalista myslet na co píše a jak to píše.

Jiné obory

1. To jsem tam dala jenom **vlastně** jako srovnání. Tak k hlavnímu cíli, té propagandy, to byla samozřejmě mobilizace mas, (...), největším cílem bylo **vlastně** budování říše a jak už **vlastně** kolegyně říkala, tak využívaly ty emocionální prvky převážně.

Tady jsem dala příklad dětské knížky, kde **vlastně** – jo ono to není moc vidět, ale to nevadí (smích) – ono je to stejně v němčině, **takže no**. -- Pohádka je o dvou kohoutech a slepičce, kdy **vlastně** dva kohoutci se perou – o jídlo myslím – a ta slepička si **vlastně** ťuká na čelo a říká proč se perou, když je tady toho jídla **vlastně** dostatek. -- A pak příběhne liška a ty kohouty sežere. Ty kohouti znázorňují **vlastně** Velkou Británii a Francii.

Vedle toho, tak to je **vlastně** poděkování celé té říši, těm dělníkům, za to že **vlastně** pracují, podporují tu zemi --, že se **vlastně @@** zajímají o tu politiku. Tak to je v dětské knížce **vlastně** takhle skrytá ta propaganda.

Nacisté využívali rádio jako jeden z klíčových nástrojů k dosažení – širokého publika, protože tehdy ještě nebyly moc televize. A vytvářeli @ programy, které propagovaly nacistické ideologie a **vlastně** například film Triumf vůle. Tak to **vlastně právě** sloužilo lidem jako vyzdvihování toho Hitlera a -- pak mám tady romantické filmy, tak ve filmu například Velká láska, tak ten sděloval divákům, že měli dávat přednost té armádě před – láskou. – Tak takhle **vlastně** ovlivňovali to publikum.

Když se koukneme na symboliku. @ Tak ty **vlastně** – ty jste **vlastně** měli úplně všude, když to tak řeknu jednoduše. Já jsem třeba dohledala i otvíráky na pivo, nebo i nože. To bylo **vlastně** taky že – jste **vlastně** propagovali tu říši, **takže**.

Školní osnovy se **právě** měnili. Zeměpis, přírodopis a historie byly učeny v – kontextu rasové teorie. A převážně se **vlastně** – lpělo se na tom, aby děti hodně sportovaly.

2. Tak já rovnou začnu tím co to je politika nebo co rozumíme politikou. Politika je tedy široký pojem, který zahrnuje každý druh vedení nebo nějaké samostatné vedoucí činnosti jako je například – politika odborových organizací, politika obce. A Max Weber **vlastně** v tom textu politiku chápe jako vedení nebo ovlivňování vedení politického svazu. @ ze sociologického hlediska můžeme ten stát definovat na základě toho co činí, protože neexistuje skoro žádný úkol, který by **vlastně** ten stát nevzal do vlastních rukou. Ale na druhé straně není ani žádný úkol, který by **vlastně** byl jenom úkolem toho státu, a proto my ten moderní stát můžeme definovat ze specifického prostředku, kterým je moc.

Vlastně ta moc @ tomu politickému státu vlastní a – kdyby existovali jenom nějaké sociální útvary, kterými by ta moc jako prostředek nebyla známá tak by **vlastně** ten pojem toho státu odpadl a nastoupila by anarchie. A proto je – proto je **vlastně** tedy ta moc specifickým prostředkem toho státu.

@ a **vlastně** pak je stát definován v tom textu, že je **vlastně** zdrojem práva na moc a politikou se rozumí snaha o podíl na moci.

@ abychom **vlastně** pochopili jak ta politika souvisí s mocí, tak @ si musíme uvědomit, že stát je nějaký poměr člověka nad člověkem, který otvírá prostředky moci. A aby to mohlo fungovat, tak si **vlastně** ti ovládaní lidé musí @ podrobit autoritě toho, kdo si **vlastně** tu moc nárokuje.

A teď se **vlastně** podíváme na ty tři důvody legitimacy. Autorita věčně včerejšího to je **vlastně** nějaká tradiční autorita. Potom je ta autorita mravů – to je **vlastně** nějaká autorita, která vychází ze zvykového postoje. A jako poslední je tedy ta autorita neobyčejného daru milosti.

V procesu toho vývoje státu dochází **vlastně** k vyvlastnění soukromých nositelů správní moci. **Vlastně** ten stát postupně přebírá kontrolu nad správou moci.

Teď už se přesuneme k typům politiků @ které **vlastně** Weber rozděluje do takových tří skupin. Příležitostní politici **vlastně** – to jsou ti kteří do politiky vstupují příležitostně například během volebních období. Potom politici z vedlejšího povolání, tak pro ně **vlastně** ta politika není hlavní činností. A potom ta poslední skupina – to jsou tedy politici z povolání, kteří mají tu politiku jako @ tedy hlavní činnost.

3. V dnešní době určitě demokratické režimy také čelí technologickým výzvám, což jsou určitě sociální media a dezinformace. Pak regulace technických gigantů, jako je třeba Meta – nebo TikTok a podobně. A pak umělé inteligence, algoritmická (nesrozumitelné) společnosti, kdy **vlastně** @ lidé jsou uzavíraní do určitých extremistických bublin názorů, kterým věří, ve kterých je ty algoritmy udržují, a ještě to přikrmují.

Takže pak **vlastně** společnost je díky tomu polarizovaná, protože každý má přístup úplně k jiným informacím. A pak taky otázka elektronických voleb a jejich transparentnosti a bezpečnosti, což třeba funguje v Estonsku, kdy iVoting využívá už 47 % voličů a je přístupný v zahraničí. Anebo třeba na Tajvanu zavedli platformu pro kolektivní rozhodování o technologických otázkách.

Pak je třeba problém migrace, kdy @ toto téma je momentálně problematické v Evropě, tak například teďka se hodně řeší uprchlická politika v USA. @ klimatická krize, kde můžu zmínit třeba @ Fridays for Future, které zpochybňuje **vlastně** legitimitu vládnoucích sil – řešili otázky, co se týká klimatické krize. A -- Pak určitě ekonomická nerovnost, @ kdy hodně ve vyspělých zemích je stárnoucí populace. Zase v Africe máme problém z toho že -- 60 % populace je pod 25 let, takže se musí vytvářet hodně pracovních míst ročně a ten systém se na to nestíhá přizpůsobit.

A @ teď se **vlastně** podíváme na autoritářské režimy, které @ si **vlastně** tu politickou legitimitu musí udržovat trošku jinými způsoby. @ nejde o jenom – jenom tu hrozbu nějaké síly a represe, ale @ musí si najít i jiné způsoby, jak @ si udržovat podporu toho lidu aspoň do nějaké míry.

Třeba v Číně je – určitě znáte - velký čínský firewall, který blokuje **vlastně** přístup k zahraničním webům. A pak třeba propaganda. Takovým příkladem je třeba Severní Korea, kde probíhají každotýdenní ideologická a sebekritická zasedání, která jsou povinná pro všechny občany.

Pak taky třeba nacionalismus a vnější ohrožení. Tam zase určitě se dá uvést Severní Korea, která uvádí, že @ tam existuje nějaký permanentní stav ohrožení ze Západu. @ třeba ve škole děti musí povinně navštěvovat muzea amerických válečných zločinů.

A nebo třeba @ třeba v učebnicích matematiky mají příklady ve stylu, že - pan Kim zabil -- zastřelil pět amerických vojáků a pan Lí jich zastřelil osm, tak kdo jich zastřelil víc. @ A pak třeba Čína, ta zase uvádí Tajwan jako symbol nedokončeného národního sjednocení. A -- nebo třeba Rusko, které **vlastně** západ maluje jako zkažený a dekadentní.

4. @ já vám teďka povím něco **vlastně** ke kontextu legitimacy politických režimů **vlastně** v dnešní současné době. @ takže **vlastně** legitimita politických režimů v roce 2025 -- ta definice se **vlastně** – se trochu změnila, není to už @ nějaké oprávnění na tu politickou moc – ale jde tam **vlastně** hodně i o přesvědčení občanů, že **vlastně** existující politické instituce jsou oprávněné k té moci. Je to **vlastně** takový vztah mezi těma autoritama a institucemi a občany, kteří jí musí důvěřovat – takže **vlastně** nejde jenom o to oprávnění vládnout, ale i o **vlastně** jestli je ta strana schopna dobře vládnout.

@ musí tam být souhlas těch ovládaných @ souhlas společnosti a pak **vlastně** určitá nějaká efektivita při plnění očekávání.

@ já to tady mám rozdělené na demokratické a autoritářské režimy. Nejdřív si povíme něco k legitimitě demokratických režimů @, které jsou **vlastně** – aby byl @ režim uznán jako demokratický, tak tam jsou určité principy, které musí být splněny. @ Jedny z nejdůležitějších jsou určitě férové a svobodné volby, které musí být pravidelné, musí tam být rovný přístup, absence manipulace a korupce – každý občan musí mít přístup -- musí být transparentní a musí tam být nějak vyřešené ověřování výsledků. Je důležité, aby byla nezávislá média, aby všichni občané měli přístup k pravdivým informacím a pak taky občanská participace a inkluзивita, což můžou být **třeba** – referenda nebo **třeba právě** aby vlády byly inkluзивní. @@ Současné demokratické režimy mají svoje výzvy, například @ volební integrita. Jako příklad tady mám, že **třeba** v USA @ stále 30 % Američanů nevěří výsledkům voleb z roku 2020.

Pak problémy nezávislých institucí a médií – tady máme příklad ze Slovenska, kdy @ přišel v platnost **vlastně** nový zákon @, který @ změnil podmínky fungování slovenské televize a rozhlasu a je to **vlastně** kontroverzní reforma, kde lidi zpochybňují, že **vlastně** ta slovenská televize a rozhlasu už nemusí být tak nezávislá jako předtím. Pak @ je určitý trend ve společnosti, že se vybírají nadnárodní instituce, což souvisí i **vlastně** s krizí prezentace, kdy hodně lidí má problém věřit @ politikům, že budou správně zastupovat, protože @ berou politiky jako odtržené od reality a opravdu, že to jsou spíš ti politici z povolání, který jim nerozumí a nedokážou správně hájit jejich zájmy. @ pak určitě nárůst populismu a extremismu.

Populismus se @ definuje jako určitý koncept pravého lidu a vůči němu stojí ta zlá zkorumpovaná elita, kterou my musíme dostat z politiky pryč. Odmítání expertízy a tak dále. A @ pak **vlastně** extremismus, který vytváří permanentní ohrožení nebo pocit permanentního ohrožení. A teď předám slovo kolegyni.

5. Tak a se mnou se společně podíváme na zastoupení žen v politice. Co se týče České republiky, tak i když byl zaznamenaný pokrok, tak bohužel se nám stále nedaří dostat 30% **vlastně** zastoupených žen v politice. @ Česko je **vlastně** pod evropským i celosvětovým průměrem – a pouze 41 zemí překročilo **vlastně** ten ideální cíl 30% zastoupených české -- teda pardon - zastoupených žen v politice. A dokonce 73 zemí má ve svých parlamentech stále 15 % či méně žen a stále ještě existují státy, kde žádná žena v politice **vlastně** není @ součástí.

Teď už tady společně koukáme na tabulku zastoupených žen u nás v České republice. V červeném rámečku jsem zvýraznila nejmenší podíl zastoupení, a to máme ve vládě České republiky a nejvíce v městech a obcích. Avšak z této tabulky nám chybí jedno docela pozitivní číslo – řekla bych, že celkem 38 % zastoupení žen máme v Evropském parlamentě. @ dále společně koukáme na zastoupení žen ve vládě @ naší České republiky, kdy mi přišlo hrozně hezky znázornění za jednotlivé období – společně s vypsanými našimi premiéry – kdy vidíme, že největší zastoupení bylo za - vlády Andreje Babiše. A současně dosahujeme 13% s nynější vládou.

Teď opustíme Českou republiku a podíváme se na tuhle problematiku - @ nebo tematiku z světové perspektivy. Opět červený @ obdelníčky nám zvýrazňují – vlastně v té první @ tabulce tady - globální průměry zastoupení žen, když nebudou koukat na dolní a horní komory, to činí **vlastně** 27,1 %. Potom dále máme pod tím druhou tabulku, která nám zobrazuje regionální průměry zastoupení žen, kdy ten červený obdelníček znázorňuje @ poté,

co jsem rozklikla **vlastně** Evropu, tak tam, kam spadáme my, což je centrální a tady společně s východní Evropou, tak to činí 25,4 %. Nejvíce z Evropy **vlastně** mají severské státy, což je 45,8 %.

Tady vidíme – jsem si neodpustila tuto gigantickou mapu, která absolutně není čitelná v prezentaci. zdroj – tady jsem vám dala zdroj a i kdyby nikoho to nezajímalo, tak doporučuji aspoň na tento zdroj kliknout, protože na tuhle mapu se můžete podívat - je to hezky @ ostře, čitelný, jednotlivý tadyty údaje, co jsem třeba vyčetla tady vpravo máme @ sloupeček, kdy máme ženy v politice, kdy prvenství @ nebo ovládá první místo Rwanda s 63,8 % zastoupených žen.

Česká republika je na 96. místě, kdy máme zastoupení 25,5 %. Co se týče levého sloupečku, tak to jsou ženy v ministerstvu, kdy @ prvenství má @@ Nicaragua s 64,3 %, ale Česko je až na 171. místě, protože my máme pouze jednu ministryni, a to Janu Černochovu, jakožto ministryni obrany.

Transkript rozhovorů

Češtináři

1.

Otázka 1 - @@, tak vždycky mě bavila, nevím, bavil mě **prostě** jazyk, čeština a bavila mě i literatura a zároveň @ ZSV jsem si vybrala, protože jsem chtěla zůstat v nějak -- nebo chtěla - - chtěla jsem mít nějaký přehled o -- těch oborech, který do toho zsv spadají, protože mě taky **vlastně** zajímají a **jakože** obor učitelství jsem si vybrala, protože **prostě** chci pak učit a chci **jakoby** něco předávat **třeba** těm dětem potom v budoucnu.

O 2 - No -- takže běžný den, jo? **No, takže @** když mám nějaký běžný den, **prostě** když mám školu, tak většinou -- Ráno ráno, **prostě** se nějak připravím do té školy. **Třeba** se ještě kouknu na něco, co **jakoby** do té školy mám na ten den mít. Pak jdu do školy, jsem na přednášce nebo na té @ na tom semináři. Pak přijdu domů a většinou @ si ještě v ten den podívám, nebo nějak si **jakoby** zapíšu do nějakýho to-do listu, co mám **jakoby** z toho dne a dělat a na kdy, abych to měla **jakoby** nějak **prostě** napsaný, abych si to pamatovala. No a pak většinou večer dělám něco do té školy, abych to měla **jakoby** co nejdřív hotový.

O 3 - @ Tak bavilo mě **třeba** to -- bavila mě globalizace. Bavila mě ta antropologie rodiny. Z češtiny mě bavily hlavně ty předměty @ z té jazykové části a bavili mě – bavila mě i **třeba** didaktika český literatury. No, a to je tak – to je tak všechno.

O 4 - @ Přijde mi, že jak kdy -- když **jakoby** je nějak ten semestr, tak mi přijde, že to je v pohodě, že **jako** mám – mám čas na oboje, ale když pak je **třeba** zkouškový, tak pak vyloženě se soustředím jenom na tu školu, až mi přijde, že občas je to **jako** na škodu, že pak se tím nechám **jakoby** semlít. Docela mi přijde, že nemám ten volnej čas **právě**.

O 5 - @ tak @ ráda – ráda **třeba** jdu někam s kamarádama nebo ráda jdu jen tak, **jako** se **třeba** projít ráda trávím čas s rodinou. Anebo i teď v poslední době ráda **třeba** doučuji češtinu. Takže tak.

O 6 - @@ To úplně ne, spíš s brigádou, ale spíš takovou **jako** nepravidelnou bych řekla, není to **jakoby** vyloženě pravidelný

O 7 - Já bych asi změnila přístup na katedře literatury.

O 8 - @@ **Jako** mám takovou vizi, když se všechno povede **prostě**, když dostuduju a všechno, tak bych chtěla učit na 2. stupni češtinu a občanku.

O 9 - No to stoprocentně.

O 10 - @ Tak snažím se **třeba** když mám nějaký přednes. Nevím **třeba** při referátu, ale @ už kdy už, když potom ten referát **třeba** přednáším, tak si uvědomuju, že ty slova používám. Tím tím, jak si to **vlastně** uvědomuji, tak mi přijde, že tím víc je ještě používám **jakoby**, jak na to myslím, tak se tam **jakoby** sama nějak podle mě nebo můj mozek si je tam sám nějak **jakoby** vkládá. A je to podle mě hodně **třeba** tím, že ty se -- že se **jakoby** snažím vyplnit ten prostor, abych nemlčela, a tak tam **prostě** šoupnu nějaký to slovíčko.

2.

Otázka 1 - No já jsem pořádně nevěděla, co chci studovat a – věděla jsem, že mě baví literatura, bavila mě čeština celkově ať už na střední nebo na - základní škole, tak jsem věděla že chci určitě pokračovat češtinou a zároveň mě na střední škole bavilo zsv, hlavně psychologie, jenomže na tu byly těžký přijímačky (smích).

O 2 - @ No tak -- ráno vstanu, většinou se nasnídám @ když je pěkně tak jdu pěšky do školy, protože to mám asi čtyřicet minut a pak si to tam odsedím, dělám si poznámky -- po škole jdu do fitka, přijdu z fitka a dělám věci na státnice nebo @ do té školy – ať už připravuju prezentace nebo -- nebo píšu seminárky.

O 3 - Tak celkově mě hodně bavila globalizace a asi mě moc nebaví literatura teď poslední dobou. Možná kvůli tomu, co nás nutěj číst, a hlavně že děláme jenom českou literaturu. Těšila jsem se hlavně na tu zahraniční, ale tak je pravda, že když už jsme v Čechách a učíme se češtinu tak ta česká literatura musí být převážně.

O 4 - Tak pokud není zkouškový tak preferuji volný čas -- studiu věnuji docela málo, teda nepočítám teďkon když se připravuji na státnice. @ **no** --

O 5 - @ tak jak už jsem říkala, buďto chodím do fitka a když už nejsem ve fitku tak si čtu nepovinnou literaturu nebo hraju počítačové hry @ ty mě dost baví – ať už s kamarádama nebo je hraju sama.

O 6 - @ ano, s prací při studiu mám zkušenosti, chodím do práce docela často -- většinou teda o víkendech @ a když vím že nemám tolik práce do té školy. @ teďkon to musím pozastavit **právě** kvůli těm státnicím, že už bych to nezvládala, ale jinak se tam určitě vrátím. - občas to může být náročný, převážně při zkouškovém a před maturitou to bylo docela náročný, takže to jsem taky moc nechodila, ale jinak chodím poctivě.

Q 7 - Jestli je myšleno celkově od začátku, tak asi svůj celkový přístup k tomu učení -- měla jsem se už od prváku učit průběžně a nenechávat to na poslední chvíli, protože toho teď lituji, protože nevím, co mám dělat dřív. Je toho fakt hodně a dělat všechno teď kon na poslední chvíli je **prostě** náročný.

Q 8 - @ co chci dělat po škole pořád pořádně nevím. Je tady ta možnost že bych učila pravděpodobně na 2. stupni základní školy, což mě láká víc než gympl, ale zároveň bych ráda napsala knížku v budoucnosti. -- to by mě bavilo a určitě se o to minimálně pokusím, nicméně teď kon je nejdůležitější dodělat bakaláře.

Q 9 a 10 - Občas si toho všímám ale snažím se na to dávat pozor, **hlavně** když jde o nějaký formální přednes nebo formální rozhovor. Kdežto když mluvíme s kamarádama tak to moc neřešíme -- teda já to neřeším.

3.

Otázka 1 - Tak asi už zájem ze střední školy a určitě taky nějaká inspirace @ od učitelů ze střední školy, protože my jsme měli úžasnou češtinářku, která **vlastně** mě tak nějak jako nadchla do -- do studování češtiny nebo do toho se o to nějak víc zajímat.

Q 2 - Tak asi v rámci fakulty @ je to v závislosti na tom, jaký je zrovna rozvrh, pokud je to hodně napasovaný tak je to @ vyloženě chození @ z přednášky na seminář a ze semináře na přednášku a mezitím @ nějaký kafe z automatu. A -- a to je asi všechno.

Q 3 - Tak co mě hrozně zaujalo tak bylo právo pro zsv -- teď si nejsem jistá, to byl druhák letní semestr -- zimní semestr to teď není důležitý. A co mě vyloženě nebavilo a - a švalo a iritovalo tak @ byla didaktika protože asi jsem od toho očekávala reálnou didaktiku a té se nám bohužel nedostalo.

Q 4 - Hodně špatně přijde mi že -- to penzum, ať už toho, co musíme přečíst z literatury anebo toho co si odnášíme z přednášek tak je strašně veliký a - je potřeba tomu věnovat hrozně moc času. Ale tak samozřejmě vybrala jsem si to, dělám to ráda ale -- občas je to takový složitější.

Q 5 - @@ Asi koníčkům -- já nevím, **třeba** čtení.

Q 6 - Já **vlastně** pracuju při studiu už od prváku. A je to záhuľ, velké záhuľ. Já mám teda ještě poloviční úvazek v práci a -- je to občas dost náročný, ale zvládnout se to dá a asi to za to stojí.

O 7 - Výuka didaktiky. (smích) Ne vopravdu ta výuka didaktiky, protože já si myslím, @ že zvlášť v tom druháku, když už se od nás očekává @ to, že půjdeme do těch škol, budeme dělat nějakou praxi, tak je dobrý k tomu mít nějakou přípravu a my jsme vlastně vůbec nic nedostali do ruky a šli jsme tam úplně naslepo. Nebo mně to tak aspoň přišlo.

O 8 - Určitě nebudu učit – a zjistila jsem to i během praxí, že asi nebudu vhodnej materiál pro učení, ale během tý školy jsem se **právě** asi dost @ dost zalíbila v tý práci, co dělám při škole, takže.

O 9 - Určitě. Hodně hezitační zvuky **třeba**.

O 10 - Tak asi při nějakých veřejných projevech, při prezentacích, ale vyloženě, že bych, **třeba** když vedu nějakou soukromou konverzaci, to chtěla omezovat, to ne.

4.

Otázka 1 - @ No předtím jsem studovala už jinou vysokou školu a -- a cítila jsem, že to není ono. A pedagog – no učitelství **jako** je něco, co mě vždycky trošku lákalo. Takže jsem si proto **prostě** vybrala, co jsem si vybrala.

O 2 - No asi záleží hodně -- semestr od semestru. Kdybych ho měla popisovat teď, tak @ tak jdu do školy na hodinku dvě a -- a zbytek spíš **jako** náleží k domácí přípravě.

O 3 - Počkej dej mi chvílku na zamyšlení. @@ Bavila mě hodně stylistika. Asi si myslím, že to bylo **jako** i tím přístupem @ té doktorky, nevím, jestli teď říkám správně ten titul, ale – ale to mě bavilo moc a--a asi mám trošku problém **jako** s filozofií. Ne vždycky – vždycky všemu rozumím a přijde mi to **jakoby** složitý.

O 4 - @ Tak záleží, teď je to v pohodě, ale byly **třeba** semestry, kdy to nebylo tak v pohodě, kdy toho bylo fakt hodně, ale -- ale teď – teď mám pocit, že to jde **jako** krásně.

O 5 - To jsou **jako** strašně obyčejný, ale filozofický otázky (smích). Nejradši, když nestuduji, tak asi – trávím čas s přáteli nejradši. Jedu s nima někam na výletík nebo **prostě** někam zajdem.

O 6 - Ano. Nebo **spíš** s brigádama, ne vyloženě, že bych měla práci na částečný nebo celý úvazek. @ Je to v pohodě, protože @ mám víc brigád, ale všechny jsou celkem dost flexibilní. Takže – takže se mi to **jako** krásně skloubí.

O 7 - Já nevím. -- Jo, chtěla bych změnit možná svůj přístup a nenechávat věci na poslední chvíli.

O 8 - @ No nevím jak moc jasnou, ale mám představu, že po škole i po navazujícím magisterském studiu bych chtěla učit. - Ale nemám úplně představu, kde a jak, jestli druhé stupeň nebo střední školy to ještě nevím, ale -- ale chtěla bych učit.

O 9 - Ano? Když no, když mluvím, **jako** se svými přáteli, tak si toho **vlastně** vůbec nevšímám a přijde mi to asi už **jako** normální a přirozený, ale když mám **třeba** prezentovat něco ve škole, tak si samozřejmě častěji všimnu, že používám parazitní výrazy a že bych **jako** neměla, ale těžko se to odnaučuje.

O 10 - Jo, snažila jsem se to vědomě omezit vždycky **jako** nárazově, přesně **třeba** při prezentaci v té škole nebo když mluvím někde, kde by ty parazitní výrazy být neměly, ale - ale jinak nějak, že bych si řekla a teď se to odnaučím, to ne.

5.

Otázka 1 - @ Můj obor jsem si vybral hlavně proto, že mě **vlastně** baví čeština a zajímá mě ZSV. A **jako** asi jsem chtěl něco, co mě bude bavit a zároveň mi to dá nějaký smysl. @ Původně jsem přemýšlel i nad jinými variantami, ale nakonec mi tohle přišlo **jakože jako** nejlepší volba. A taky **jakože** je to dobrý vzdělání, který se dá **vlastně** využít různě.

O 2 - @ No, běžnej den na vejšce? **Jakože** záleží, jestli mám školu dopoledne nebo odpoledne. Když ráno, tak vstanu, dám si snídani a jdu na přednášku nebo seminář. Po škole si většinou @ dám oběd a pak buď **jakože** dělám něco do školy, nebo jdu ven. A když mám volno, tak **třeba** koukám na seriály nebo něco čtu. No a večer buď ještě něco doháním do školy, nebo se flákám.

O 3 - Baví mě čeština a celkově všechny předměty, kde se **jakože** rozebírá jazyk a jeho vývoj. @ -- Naopak filozofie mi přijde docela náročná, protože je tam **prostě** hodně přemýšlení a některý texty se mi fakt těžko chápou.

O 4 - @ No, jak kdy. Snažím se mít rozvrh tak, abych měl dost času na sebe, ale někdy je toho **prostě** moc. Když mám hodně úkolů, tak mi nezbyvá moc volného času, ale snažím se to nějak vyvažovat.

O 5 - @ Když nestuduju, tak nejradši cvičím nebo koukám na filmy. Občas si čtu něco mimo školu, ale na to nemám vždycky náladu.

O 6 - Jo, mám nějaký zkušenosti. - Dělal jsem **třeba** brigády a bylo to **jakože** v pohodě. Někdy to bylo náročnější skloubit se školou, hlavně když bylo zkouškový, ale celkově se to **prostě** dalo.

O 7 - @ Tyjo, asi bych změnil způsob, jak se učí některý předměty. Někdy je to **vlastně** hodně o memorování, místo aby se to **jakože** víc propojovalo s praxí. A -- taky by bylo fajn, kdyby bylo víc seminářů než přednášek.

O 8 - @ Ještě se rozhoduju. Víím, že nechci učit a jinak mám nějaký nápady, ale zatím to není úplně jasný. Uvidím, kam mě to zavede.

O 9 - @ Jo, vim, že říkám často prostě a takový no.

O 10 - @ Jo, už jsem se snažil je omezit, hlavně když třeba prezentuju něco před lidma. Ale -- není to vlastně úplně lehký, protože to dělám prostě automaticky. Snažím se spíš dělat pauzy.

Jiné obory

1.

Otázka 1 - Ani ne – nevím. Strašně mě bavila chemie a biologie, ale nechtěl jsem jít studovat ani jedno výhradně, takže jsem skončil asi na medicíně kvůli tomu **no**.

O 2 - @@ To hrozně záleží, co anebo další den většinou, takže buďto je ten den takovej klidnej odpočinkovej **prostě** anebo si musím sednout k tý knížce a učit se **no**.

O 3 - Tak **jako** teďka, kterej mě úplně baví, tak ne – minulej - minulej rok, tak to byla chemie hlavně a fyziologie a - předmět, kterej mě vopravdu moc nebaví asi není. Vždycky se dá najít něco dobrého asi.

O 4 - Dost dobře, vobčas musím trošku – víc – dát přednost buďto škole nebo přátelům, ale často to vychází.

O 5 - **No** -- Já moc takhle koníčky nemám, takže -- Asi takhle ničemu moc nevěnuju. Já se snažím hlavně se nevěnovat škole ve volnym čase.

O 6 - @ Já nemám, zkušenost s prací při studiu. @@ chodím na brigádu, je-jenom o volnu. Takže po zkouškovým vždycky.

O 7 - @ Ale já bych asi nic neměnil. Já jsem tak spokojenej celkem. Možná – možná by byla lepší akorát komunikace s fakultou kolikrát, protože – To je fakt kolikrát strašný.

O 8 - Mám jasnou představu, co budu dělat po škole. -- Vráťím se krásně do rodného města a budu se tam věnovat medicíně **no**.

O 9 - Co přesně to znamená? (Odpověď tazatele) Jo, dost často. Dost často.

O 10 - Nesnažim.

2.

Otázka 1 - Hele můj obor, což je ekonomie a management na ČZU, jsem si vybral z toho důvodu, že už od střední jsem měl **jako** obchodní akademii ve Varech a-- líbila se mi ekonomie, matematika – a tohleto zaměření. Tím pádem jsem hledal, abych mohl pokračovat ze střední školy **jako** i na vejšku, tak jsem hledal to stejné zaměření a našel jsem samozřejmě VŠE, v Plzni ČZU. Ale vybral jsem si tenhle obor, díky tomu – že se mi líbí ty předměty – co tu máme, líbí se mi ta škola a celkově ten kampus. A líbí se mi **prostě** i ty možnosti potom po tý vejšce samozřejmě. Magistr, bakalář, magistr -- líbil se mi tady ten Erasmus a že -- že tady jsou taky různé **jako** akce. Takže asi kdybych to měl **jako** nějak shrnout, tak proč jsem si vybral tenhle obor, protože se mi líbili předměty, měl jsem tady kamaráda, kterej studuje to stejný. A ne – nejsem tady na to sám. Potom ten kampus celá – celkově ta škola se mi líbila. A asi i ten přístup tý školy.

O 2 - @ Takže jak bych popsal svůj běžný den? Tak samozřejmě jdu do školy většinou na dvě **jako** přednášky, takže – trávím ve škole tak tři -- tři až pět hodin. Maximálně. A potom co tak většinou jsem s kamarádama, takže buď @ někam s něma jdu, ať už na jídlo nebo se projít a **prostě** pokecat. Pak odpočívám většinou na pokoji, dělám úkoly. A -- hraju šipky na pokoji, takže nějaká zábava, nějaký – nějaký procházky, nějaké chill. A někdy brigády no. Ale v normální den, kdybych si měl vybrat jeden, tak @ **prostě** je tam škola, je tam učení, je tam odpočinek a je tam nějaká zábava, což může být cvičení, běh, knížka. A někdy i brigáda a většinou pak večer jdu na pivo.

O 3 - @ Je jich víc, ale určitě předmět, kterej mě opravdu baví, tak je obecná ekonomie neboli makroekonomie a mikroekonomie. A co mě opravdu nebavilo. -- Tak toho tam – toho bylo taky víc. Ale asi kdybych měl něco vybrat, tak to byla filozofie.

O 4 - Výborně, protože -- si můžu udělat rozvrh sám na vysoký škole a udělal jsem si ho tak, abych měl **prostě** přesně málo těch hodin - @ - Během toho dne, takže – mám spoustu volného času.

O 5 - Nejradši sportuju, ať už běhání, cvičení, šipky – zahrát si fotbal. Anebo pak pivo s kamarádama, takže nějaký akce s kamarády.

O 6 - Jo -- tak mám tu práci **jako** toho finančního poradce a O2 Universum. Takže jo a nějak se to **jako** skloubit dá samozřejmě časově.

O 7 - Jednu věc ve svém studiu? Ty krásu. Hele. – Asi, asi prezentování učitelů, protože ty učitelé to **jako** vůbec nepodávají -- takovým způsobem, aby tě to za prvý zaujalo, aby ses něco naučil. Takže **prostě** prezentování učitelů by bylo fajn, kdyby se zlepšilo kvůli tomu, že by že to víc naučilo. Nemusel by ses to pak učit sám. A – víc by tě to asi bavilo celkově ty hodiny.

O 8 - Jasnou představu nemám, ale chtěl bych se pohybovat tady v tom oboru. Ať už je to ekonomie, marketing, nevím – personalistika, finance nebo něco takovýho, ale přesnou představu nemám.

O 9 - Já úplně nevím, co všechno parazitní slova jsou, nebo co všechno patří do parazitních slov. Ale někdy si uvědomuju, že **prostě** říkám nějaký slova, třeba jako často. A pak mě to štve.

O 10 - Jo, jojo, někdy **prostě** přemejšším nad tím, jestli – jaký slova říkám, abych tam neříkal **prostě** ty slova, co často opakuju. Se snažím @ nechat tam nějakou mezeru anebo nějak změnit tóninu hlasu, abych to slovo **jako** nemusel říkat, ale nedělám to často. Nedělám to často.

3.

Otázka 1 - @@ Protože jsem přemýšlel, co bych chtěl dělat. - A došel jsem k názoru, že nic lepšího než počítače neumím. A @ aspoň tomu ňák rozumím a taky mě tam vzali.

O 2 - Běžný den -- ráno vstanu, vysprchuju se, nasnídám se - někdy. Jdu do školy, když už se mi tam chce. A @ pak se učím. Jo a snažím se dávat aspoň trochu pozor v tý škole. Neztratit tu pozornost při první větě.

O 3 - Baví mě jakýkoliv (smích) předmět, který se týká mého oboru. A @ nebaví mě předmět typu ekonomie, účetnictví. A takové -- mimooborní předměty.

O 4 - Naprosto perfektně, protože nic ne --, protože nepracuju, takže mám velice volného času.

O 5 - @ Rád se dívám na seriály, na filmy a o víkendu v neděli koukam na formule.

O 6 - @ Tak asi den před @ při studiu když jsem měl práci, tak mě z ní vyhodili (smích).

O 7 - OK tak na tý škole bych změnil @ přístup na zkouškách. A méně ekonomických předmětů. No tak, určitě bych změnil přístup některých učitelů. Jelikož hodně učitelů si myslí, že - každej, kdo přišel na tu školu, už ví všechno, co na ten předmět má @ má vědět. Takže tam už si **jako** reálně na tý škole nic – nikdo nic novýho nenaučí. Což **jako** – z jádra věci je špatně, protože

většina lidí tam je z gymnázií a jelikož na gymnáziu **třeba** nebejvají předměty **jako** je účetnictví a ekonomie, **jako** samostatný předměty. Tudíž nemají dost dobrý základ pro -- bezproblémové absolvování těch předmětů. Nemají tolik predispozicí **jako** některý, který jsou **třeba** z obchodků a takhle. A pak bych zmínil hlavně **jako** jeden pokus na zkoušku.

O 8 - @ Ne? **Jako** správný ajťák nikdy neví, protože náš obor se neustále vyvíjí. A s nástupem umělé inteligence nikdo neví, co bude za pět let nebo za čtyři. Se může taky stát, že – většina pracovních pozic bude nějak nahrazena -- umělou inteligencí @ tudíž nemůžeme – předpokládat, **jakože** předpovídat, co budu dělat za pět let

O 9 - Málokdy.

O 10 - Netuším, protože to nesleduju.

4.

Otázka 1 - @ No, já jsem si tu školu vybral, protože mě **vlastně** od mala bavily počítače. **Jakože** už na základce jsem si hrál s programováním a bavilo mě, jak se dají tvořit nové věci. @ Pak na střední jsem se tomu věnoval víc a -- a došlo mi, že v tom vidím budoucnost, tak jsem si řekl, že v tom chci pokračovat.

O 2 - No, většinou vstanu dost pozdě, protože jsem spíš noční sova. Pak si dám kafe, hodím něco do sebe a jdu na přednášku nebo cviko. @ Když mám volno, tak buď dělám úkoly, nebo něco hraju. No a večer se **třeba** sejdu s kamarádama, někdy i zahrajem nějaký hry.

O 3 - Baví mě programování, jak už jsem -- jak už jsem říkal.

O 4 - @ není to úplně lehký. **Jakože** někdy mám pocit, že se topím v úkolech, hlavně když se sejde víc projektů najednou. Ale zas na druhou stranu, když si to dobře naplánuju, tak se to zvládnout dá.

O 5 - Když nestuduju, tak buď hraju hry, nebo si občas zacvičím. Občas hraju na kytaru a tak.

O 6 - @ Jo, měl jsem pár brigád. Bylo to super, protože to bylo **vlastně** spojený se školou, takže jsem se i něco naučil. Ale někdy bylo náročný skloubit to s učením.

O 7 - @ Asi bych změnil, jak se učí některý teoretický předměty. **Jakože** někdy jsou strašně nepochopitelný a nedává to smysl. Taky by bylo fajn, kdyby to bylo víc propojený s praxí.

O 8 - **Vlastně** pořád nevím. Hádám že budu v nějaký firmě nebo tak něco.

O 9 - Když mi řekneš, co to je, tak ti i odpovím. (Odpověď tazatele) Jo v tom případě ne. Neřeším to.

O 10 - Ne, jak jsem říkal předtím. Je mi to nějak jedno.

5.

Otázka 1 - @ No, medicínu jsem si vybral **prostě**, protože mě baví biologie. @ Taky jsem chtěl dělat něco, co má smysl, a tohle mi přišlo jako nejlepší volba. A **jakože** jasně, je to těžký, ale určitě to stojí za to.

O 2 - No, vstávám docela brzo, protože máme hodně přednášek ráno. Pak většinou **prostě** strávím dopoledne ve škole, a když mám praxi, tak tam jsem i celý den. No a pak večer se snažím aspoň trochu odpočívat, ale často stejně končím u učení, protože je toho hrozně moc.

O 3 - Baví mě anatomie a pitvy, protože je to **jakože** hodně praktický. @ Naopak **třeba** – biochemie je pro mě docela peklo, protože tam je strašně moc informací a fakt se to blbě učí **prostě**.

O 4 - @ No, upřímně je to dost těžký. Když máš plnej rozvrh, praxi a do toho se ještě skoro celý den učíš, tak moc volného času nemáš **prostě**. Ale snažím se aspoň někdy jít ven, zaběhat si nebo se vidět s kamarádama.

O 5 - @ Když mám volno, tak si jdu **třeba** zaběhat, abych se protáhnul od toho učení. -- Taky mám rád různý – výlety, ale na ty teď moc nemám čas.

O 6 - Jo, měl jsem brigádu o prázdninách v nemocnici. Nebo spíš to byla **jakoby** praxe. Byla to **jakože** super zkušenost, ale bylo to i dost náročný. -- @ Každopádně mi to pomohlo pochopit, jak to v nemocnici funguje a tak.

O 7 - @ Asi bych změnil, kolik je zbytečného biflování. **Jakože** jasně, medicína je o znalostech, ale někdy mi přijde, že se **prostě** učíme věci, co nikdy nevyužijeme.

O 8 - @ Jo, vím, že chci dělat v medicíně, asi chirurga. Ještě přesně nevím co, ale určitě něco, kde budu mít možnost pomáhat lidem a vidět výsledky.

O 9 - To je to, co používám často? No tak občas si všimnu, že něco říkám často. Většinou to ale slyším u ostatních než u sebe.

O 10 - Občas se to snažím omezit -- **třeba** na zkouškách, ale jinak to neřeším.